

τοῦ πρώτου ποιήσαντος αὐτὰ ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἀντιγράψαντος πάντα ταῦτα, κατὰ συνήθειαν δηλαδὴ, ἢ ὅποια διετηρήθη ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔσον καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ στιχουργήματα αὐτὰ δὲν διακρίνονται βεβαίως διὰ τὸ ποιητικὸν κάλλος των, οὔτε διὰ τὸ ὕφος τῶν νοημάτων. Εἶναι συνηθέσταται ἔμμετροι ἐρωτικαὶ ἐκδηλώσεις, τὰς ὁποίας ἡ ἀρχαιότης των καὶ ἡ ποιὰ τις ἀφέλειά των καθιστοῦν ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι καὶ ἐκ τῶν πρώτων μνημείων τῆς ἐντέχνου αἰσθηματικῆς ποιήσεως κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν. Ὅτι ὁμοίως εἶναι γλωσσικὰ μνημεῖα ἐκ τῶν σπουδαιότερων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβήτησις. Δεικνύουν δὲ ταῦτα, συγκρινόμενα πρὸς τὰ παλαιότερα παρόμοια τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, καθαρῶς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ποιητικῆς καὶ γενικῶς τῆς λαϊκῆς γλώσσης.

Ὁ ἄγνωστος ποιητὴς των φαίνεται νὰ ἦτον ἐκ τῶν μορφωμένων μᾶλλον καὶ γνωρίζοντων πῶς νὰ συνθέσῃ ποιητικὴν συλλογὴν. Αἱ ἰδέαι του εἶναι πολὺ ἀπλαι, ὡς καὶ ἡ σύνθεσις τῆς φράσεώς του. Παράδειγμα τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 ποίημα¹:

*Ἔδω πιττάκιν ὁ σὺρανὸς κ' ἔδω γράμματα τ' ἄστρον
κ' ἔδω φαρμακοπίττακα ἰάχει ἡ καρδιά μου ἀπέσω,
ἀνάγνωθὲ τα κ' ἔτρεχαν τὰ δάκρυα ἐξ ἐμένα,
τὰ δάκρυά μου γὰρ ἔποισα μελάνι διὰ νὰ γράψω,
καὶ τ' ἀκροδαχιυλίτσα μου νᾶποισα τὸ κανιὺλι
καὶ νᾶκατοα καὶ νᾶγραψα ταῖς ἀνυπόληφαις σου,
ὡς κομπωτῆς καὶ πῖβουλος ὁποῦ σουν εἰς ἐμένα
ποῦ κόμπωσες κ' ἐφίλησες καὶ ὕστερα μ' ἀφῆκες.*

Ὁ ποιητὴς δὲν φαίνεται ἄγνωστος καὶ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν. Ἐὰν δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα εἶναι — ὡς ὑπεστηρίχθη² — πολὺ παλαιά, τότε ἡ ὁμοιοκαταληξία ἐμφανίζεται εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν καὶ πρὸ τοῦ 1475, ἤτοι πρὸ τῶν στίχων τοῦ Γ. Ἀμοιραύτζη³. Καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν εἶναι ἀδόκιμος, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὸ ποίημα ὑπ' ἀριθ. 38:

*Χαρτί πολλὰ ποητικὸ καὶ γράμματα θλιμμένα,¹
ἄμε, γλυκοχαιρέτησε τὴν ἀγαπῶ ἀπ' ἐμένα·
ἄμε χαρτί μου σπλαχνικὰ κλίνε, προσκύνησέ την,
μυριοκανάκισέ μου την καὶ χιλιοπαλνεσέ την
κ' εἰ τι σοῦ γράψω πρὸς αὐτήν νὰ τῆς τὸ πῆς θυμήσου,
δηγήσου της τὰ πάθη μου καὶ κλαῦσε καὶ λυπήσου,
κι' ἂν ἐν' καὶ δῆς την ἴπαστρειπε, χαρτί μου ὄπισσω (στίχος χωλὸς)
καὶ κατὰ τὸ ἔκαμεν αὐτὴ πῆς μου καὶ μὲ νὰ ποίω.
Καὶ νᾶχω ὄπισθια καὶ χαρὰν νὰ ἴπλιξη ὁ λογιόμοσ μου,
εἰδὲ καὶ μὴ νὰ ξοριστῶ μακρῦτατα τοῦ κόσμου·
ἰδέ την τ' εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τί εἶναι ὁ λογιόμοσ της,
ἰδέ την ἂν καὶ καίεται αὐτὴ ὡσὰν ἐμένα
κι' ἂν ἀποφθιάγεται συχνά, κι' ἂν εἶναι στολισμένη·
ἰδέ την ἂν λησμόνησε τὴν πολυσαπλαχνοσύνη
τοῦ πόθου τὴν γλυκότητα καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη.
Ἐάνοιξε ἰδὲς καὶ ἤξευρε καὶ ἔλθω αὐτοῦ νὰ σ' εὔρω
νὰ σ' ἐρωτήσω νὰ μοῦ εἰπῆς τὸ τί εἶναι νὰ τὸ ἤξεύρω²,
ἄλλον δὲν ἔχω νὰ σὲ εἰπῶ, μόνον νὰ ζῆς καὶ νᾶσαι
κ' μένα τὸν πολυπαθῆ πάντα νὰ μὲ θυμᾶσαι³.*

Ἐξαιρετικὴν ἐντελῶς θέσιν μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν ποιημάτων αὐτῶν κατέχει τὸ ὑπ' ἀριθ. 16 καὶ ἐπιγραφόμενον «ἡ Νιότη», τὸ ὅπολον οὐδόλως δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς δημοτικὸν τραγούδι, ἀλλὰ προφανέστατα εἶναι προῖον ἐντέχνου ποιήσεως, μὴ στερούμενον καὶ ἀξίας τινὸς διὰ τὴν ἀλήθειάν του ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικευσιν τῶν συναισθημάτων τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν σκέψιν τῆς ἀπώλειας τῆς νεότητος· ἔχει τὸν ἀληθῆ ἐλεγειακὸν τόνον:

*Ἐλᾶτε πάντες, ἀδελφοί, τὴ νιότη ἄς τὴν χαροῦμε
ὅτι ἔρθει θέλει καὶ καιρὸς νὰ τὴν ἀναζητοῦμε.
Ἦ νιότη πολυζήλευτη καὶ χρόνοι ζητημένοι,
πῶς δὲν τηρεῖτε τὸ θεριὸ ὁποῦ μᾶς ἀναμένει;
Ἦ θάνατε πρηνύτατε, ὁποῦ τοῦς νιούς σκοτόνετε
καὶ τὰ κοράσια τὰ ἔμμορφα ἐσὺ τὰ θανατώνετε!....*

1. Εἰς Legrand ὡς ἀνωτέρω σελ. 60.

2. Ὁ τύπος αὐτός «ἤξεύρω» ὁμοιοκαταληκτῶν μὲ τὸ «εὔρω» εἰς γραπτὸν μνημεῖον πρὸ πάντε περίπου αἰώνων, ἀλλ' ἀπαντῶμενος καὶ εἰς ἀρχαιότερα κείμενα λαϊκῆς γλώσσης, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιχείρημα, ὅτι δὲν ἔχουν δίκαιον οἱ ὑποστηρίζοντες, ὅτι πρέπει νὰ γράφεται ὄχι «ἔερω» καὶ «ἔεύρω», ἀλλὰ «ἔαίρω», ὡς προερχομένου τοῦ ρήματος ἐκ τοῦ «ἔαίρω».

3. Οἱ δύο τελευταῖοι αὐτοὶ στίχοι φέρονται καὶ ὡς δημοτικὸν τραγούδι (δίστιχον).

1. E. Legrand ὡς ἀνωτέρω σελ. 42.

2. E. Legrand καὶ W. Wagner.— Ὁ Ψυχάρης εἰς α' I, p. 4 δέχεται, ὅτι ἐγράφησαν περὶ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος.

3. Ἴδου εἰς τόμον Α' σελ. 56.

Ἦν νύκτι, δταν σὲ θυμηθῶ πῶς μέλλει νὰ σὲ χάσω,
δράσω καὶ μὲ τὰ τέσσαρα νὰ σώσω νὰ σὲ πιάσω.

Ἐξετάζοντες τὰ ποιήματα ταῦτα δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν συμπερασματικῶς, ὅτι ἔχουν μὲν πάντα θεδαίως τὸν τόνον τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἀλλὰ δὲν δύνανται καθόλου νὰ εἶναι τοιαῦτα, διότι ἀπὸ ἕκαστον στίχον προβάλλει ζῶσα — διὰ νὰ εἰπώμεν οὕτως—ἡ προσωπικότης τοῦ ἠγωνίου στιχουργοῦ ἢ καὶ τῶν στιχουργῶν, ὅπως θεδαίωσῃ, ὅτι ταῦτα συνετέθησαν πρὸς ἐξωτερικεῦσιν ἀτομικῶν μόνον συναισθημάτων.

Ριμάτα Κόρης καὶ Νέου. — Εἰς τὴν καθαρῶς λυρικὴν ἐντεχνον ποίησιν δύναται νὰ ὑπαχθῇ καὶ ἕτερόν τι ποίημα, φέρον μὲν χαρακτήρα ἀπολύτως ἀντικειμενικόν, καθόσον εἶναι μᾶλλον διηγηματικόν, ἀλλὰ μὴ στερούμενον καὶ ὑποκειμενικοῦ τινος λυρισμοῦ, καὶ τὸ ὅποιον εὐρισκόμενον εἰς τὸ αὐτὸ χειρόγραφον, τὸ περιέχον τὰ ἀνωτέρω ἐξετασθέντα ποιήματα, ἐθεωρήθη ὡς δημοτικὸν τραγούδι. Ὅτι ὁμοῦ δὲν εἶναι τοιοῦτο φαίνεται ἀμέσως ἐκ τῆς ὀλης ὕφης του. Ἐὐ ποίημα τοῦτο, τοῦ ὁποῦ ὁ ποιητὴς εἶναι ἄγνωστος, ἀποτελεῖται ἐξ 198 δεκαπεντασυλλάβων καὶ ὁμοιοκαταλήκτων στίχων, διεσώθη δὲ ὑπὸ τὸν πλαστὴν τίτλον «Ριμάτα κόρης καὶ νέου» ἢ ὑπὸ τὸν ἄλλον ἐπίσης πλαστὸν «Ἐρωτικὴ ἀπάτη». Ὁ δεῦτερος ὁμοῦ οὗτος τίτλος ὑποσημαίνει ἀκριθέστερον τὸ περιεχόμενον του. Ἡ ὑπόθεσις του εἶναι ἀπλή καὶ συνήθης: Πρόκειται περὶ τῆς ἀρνήσεως κόρης τινὸς νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐραστοῦ της, τὸν ὅποιον ὁμοῦ ἀγαπᾷ ἀληθῶς, ἀν δὲν ἀνταλλάξῃ πρῶτον μετ' αὐτοῦ τὸν γαμήλιον δακτύλιον, καὶ περὶ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ δευτέρου τούτου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις του· ἐντεῦθεν δὲ αἱ δύο ἐρασταὶ ἔρχονται εἰς ἀντεγκλήσεις, αἱ ὅποιαι καταλήγουν εἰς τὸν χωρισμὸν των. Ἀλλ' ὁ νέος δὲν εἶναι ἀπειρος τοῦ τρόπου πῶς νὰ ἀναγκάσῃ τὴν ἀποκρούουσαν τὰς ἀπαιτήσεις του ἐρωμένην νὰ ὑποκύψῃ, εἰς αὐτάς. Προσποιεῖται τὸν ἀδιάφορον· ἔχει τὴν ὑπομονὴν ν' ἀφίσῃ νὰ παρέλθουν

1. Ἴδε τὸ ποίημα εἰς Legrand ὡς ἀνωτέρω σελ. 20—34, ὅπου δημοσιεύεται συντετμημένον, ἤτοι ἔχει 160 στίχους καὶ εἰς Legrand γ' II, pp. 51—57, ὅπου δημοσιεύεται πληρέστερον, ἤτοι στίχοι 198.

«τριακόσαιοι καὶ μία ἡμέραι» χωρὶς νὰ διέλθῃ τῆς οἰκίας της, ἕως ὅτου νύκτα τινὰ εἰσβάλλει ἀλφνιδιαστικῶς εἰς αὐτήν, εἰσέρχεται κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νέας καὶ μετ' οὐλίγον ἐπιτυγχάνει τὸ παθούμενον. Ἡ ἀπατηθεῖσα ἀντιλαμβάνεται τί ἔπαθε, θρηνεῖ, ἀλλ' ὁ νέος εἶναι ἰταμὸς πλέον καὶ σκληρόκαρδος καὶ εἰρωνεύεται τὴν ζητοῦσαν πρὶν τὸν γάμον· εἶδ καὶ ἐκσπᾷ αὐτῆς κατάρας ἐναντίον του· τὸ ὄλον ποίημα δὲν εἶναι ἀδόκιμον· ἔχει εἰδωλιακὸν χαρακτήρα, ἀφέλειαν καὶ χάριν εἰς τὴν διήγησιν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν αἰσθημάτων. Ἡ ἔρις τῶν δύο ἐραστῶν περιγράφεται ζωηρῶς, καὶ αἱ ἑκατέρωθεν ἀντεγκλήσεις ἔχουν φυσικότητα καὶ χαριτολογίαν συνάμα. Μολονότι πρόκειται περὶ ἐξαπατήσεως καὶ ἀτιμώσεως κόρης, ἡ φράσις εἶναι, δύναται τις νὰ εἴπῃ, σεμνὴ καὶ ἡ ἀφήγησις τοῦ συντελεσθέντος ἐκδιασμοῦ γίνεται ἀπολύτως ποιητικῶς. Οἱ χαρακτήρες τῶν δύο ἡρώων διαγράφονται καθαρῶς· ὁ νέος εἶναι πεπειραμένος εἰς τὴν ἄγραν τῶν ἐρωτικῶν θυμάτων, ἐραστὴς πονηρός, ἡ δὲ νέα ἀφελὴς καὶ ἄδολος τοῦς στοχασμοῦς, μὲ σωφροσύνην φυσικὴν καὶ οὐχὶ ἐξ ὑπολογισμοῦ. Τὸ ὄλον ποίημα φαίνεται ὡς πρᾶξον γνησίως ἑλληνικὸν καὶ ἀπεικονίζει καθαρῶς ἀντιλήψεις καὶ ἰδέας, αἱ ὅποιαι δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ἡ γλῶσσά του εἶναι ἐντελῶς λαϊκὴ καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κάλλιστον παράδειγμα ποιητικῆς γλῶσσης κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα. Ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὅποιον ἐγράφη δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστός· πάντως ὁμοῦ δὲν εἶναι νεώτερον τοῦ 15ου αἰῶνος¹.

1. Ὁ Legrand ὡς ἀνωτέρω σελ. XVIII—XX λέγει, ὅτι τὸ ποίημα ἀνάγεται εἰς ἐποχὴν πρὸ τοῦ 15ου αἰῶνος. Ὁ Ψυχάρης εἰς α', I, σελ. 20 ὑποστηρίζει, ὅτι ἐγράφη περὶ τὰ μέσα ἢ τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς Κρήτην ἢ Κωνσταντινοῦπολιν. Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Κρουμπάχερ (εἰς α', B, σελ. 65). Ἀλλὰ τὸ χειρόγραφον, εἰς τὸ ὅποιον ὑπάρχει τὸ ποίημα, ἠγαράσθη παρὰ τοῦ Αὐστριακοῦ πρεσβυτοῦ Augier Bubesq περὶ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος· πάντως λοιπὸν θὰ εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ χρόνου αὐτοῦ, διότι καὶ ὁ Bubesq δὲν θὰ ἠγόραζε χειρόγραφον σύγχρονόν του ἐντελῶς. Ἄν δὲ ἡ γνώμη τοῦ Legrand εἶναι ἀληθής—καὶ φαίνεται νὰ εἶναι τοιαύτη—τότε ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ εἰς τὸ ποίημα τοῦτο ὅσα παρατηρήσαμεν περὶ ὁμοιοκαταλήξιας καὶ εἰς τὸ «Ἐρωτικὸν Ἀλφάθητον».

Τὸ ποίημα εἰσέρχεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τοῦ πρώτου στίχου :

*Κόρη καὶ νεῖός δικάζεται ἀπῶνα παραθύρι
μιὰ νύχτα ὅσο πᾶδωσεν αὐγῆς τὸ σιμαντιῆρι.
Ἐνεῖότερος ζητᾷ φιλι κ' ἢ κόρη δαχτυλίδι
ὁ νεῖός τὸ δαχτυλίδιον τοῦ τῆς κόρης δὲν τὸ δίδει,
μὰ μὲ κρυφὰ κομπώματα δώσῃ τὸ θέλει, λέγει,
καὶ πῶς καὶ τί καὶ ποταπῶς μὲ τί τρόπον τὸ λέγει :*
«Ὅταν ὁ σκύλος καὶ ὁ λαγὸς κάμουν ἀδελφουσύνη κτλ.

Τότες ἐμὲν καὶ σὲν, κυρά, θέλουσιν εὐλογήσαι».

Ἐὸ διάλογος τῶν δύο νέων εἶναι πάντοτε χαριτωμένος· ὅταν ὁ ἔραστής δὲν κατορθόνῃ μὲ ὄρκους καὶ παθητικοὺς λόγους νὰ πείσῃ τὴν κόρην ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὸν πόθον τοῦ, ἀρχίζει τὸν ἔπαινον αὐτῆς, τῆς εὐγενείας τῆς οἰκογενείας τῆς, ἐκθειάζει τὰ κάλλη τῆς καὶ ἐκείνη ἀποροῦσα ἔρωτᾷ, διὰ τί ἀφοῦ τῆς εὐρίσκει τόσα προτερήματα δὲν ἀποφασίζει νὰ τὴν συζευχθῇ. Ἄλλ' ὁ νέος γνωρίζει νὰ ὑπεκφεύγῃ : ἀπαντᾷ ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ γάμου, διότι οὗτος φρονεῖ τὸν ἔρωτα καὶ καταλήγει :

*καὶ πάντις μῆμαι χροσικὸς νὰ κάμνω δαχτυλίδια
νὰ τὰ χαρίζω ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὰ μυρισμένα ἀπίδια ;
ἢ νεῖότη μου σὶὰ χέρια σου μαζί μὲ τὸ κορμί μου,
ἔντα θέλεις καλλιώτερο τὸ λοιπόντις, ψυχὴ μου ;*

Ἡ δὲ ἀρελῆς κόρη ἐκπληκτος πρὸ τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ ἔρα-
στοῦ τῆς ἀναφωνεῖ :

*Ἦ Παναγιά, ποῦ τᾶμαθες καὶ σ' κοῖο σκολιὸν ἀμπήκες
καὶ ἐξόμπλιασες καὶ πῆρες τα, τίβοτις δὲν ἀφῆκες,
ὡς νᾶθελες νὰ τῶκαμνες νᾶπαιρνες τέτοιαν κόρη
καὶ μίλησες ἔτσι χοντρά, σᾶν νᾶσουν ἐκ τὰ ὄρη
καὶ ἂν ἤμουν πάλι τούγκισσα ἢ σκλάβος θυγατέρα,
ἔτσι δὲ μοῦθελες εἰπῆ ἐτούτη τὴν ἡμέρη,
ὁποῦσαι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες καὶ ἀπὸ τοὺς τιμημένους
καὶ ἀπὸ καλοὺς κ' εὐγενικοὺς τοὺς τόπους γεννημένους,
ἔπρεπε τοῦτον εἰς ἐσὲν ἐμένα νὰ διαβάσῃς
ἂν ἔβλεπες νὰ πρῶδιδα νὰ μὲ καταδικάσῃς
μὰ σὺν δὲ μολογᾷς θεόν, μὰ θὲ νὰ μὲ ντροπιάσῃς
οὐρε καλῶς καὶ μὴ θαρρῆς τότε νὰ μὲ γελάσῃς.*

Ἐὸ τοιοῦτος τόνος ἐπικρατεῖ μέχρις τέλους τοῦ ποιήματος,
ὅπου ἡ κόρη μετὰ τὸ πάθημά τῆς ἐκσπᾷ εἰς κατάρας ἐναντίον

τοῦ ἀπατεῶνος καὶ ἔπειτα θρηνοῦσα καὶ ὀδυρομένη διηγεῖται εἰς τὰς γείτονάς τῆς καὶ τὰς συνηλικιωτίδās τῆς ὅ,τι ἔπαθεν :

*Ἀκούσατε γειτόνισσαις καὶ συναναστροφαῖς μου
καὶ σεις, κοράσια, ξέυρετε ἢ ξέναις κ' ἢ δικαῖς μου,
ἀμέριμνα μὴ κάθεστε, τὸν ὕπνο μὴ ἀγαπᾶτε,
τὰ μεσημέρια κοιτᾶστε, ταῖς νύκταις ἀγρυπνᾶτε
διατάσσω σας καὶ λέγω σας γιὰ τὸ δικό μου βᾶρος
γιατὶ ὁ ὕπνος εἰς ἐμὲ ἦταν μέγας χάρος . . .*

καὶ ἀφοῦ δώσῃ μερικὰς ἀκόμη συμβουλὰς καὶ δεβαιώσῃ, ὅτι οἱ
ἄνδρες εἶναι ἐπίορκοι καὶ ἐπίβουλοι, ἐπιφέρει :

*μὴ μὲ κατηγορήσετε γιὰτὶ σᾶς δριμηνεύγω
ἀφ' ἣν ἐμπῆκα σὶὸ χορὸ χρεῖά μῶναι νὰ χορευῶ.*

Οἱ στίχοι « ἀκούσατε γειτόνισσαις » καὶ ἔφεξης ἔχουν μεγίστην ὁμοίότητα πρὸς τοὺς στίχους ἀναλόγου δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Καὶ τοῦτο ἴσως συνετέλεσεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς γνώμης ὅτι ἡ « Ριμάτα » αὕτη εἶναι δημοτικὸν τραγούδι. Πάντως ἔμως ἐκ τῆς ὁμοιότητος ταύτης δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν δύο τινά, τὰ ὅποια παρουσιάζονται καὶ μὲ ἄλλα ποιήματα : ἢ ὅτι ὁ ἄγνωστος ποιητῆς τῆς « Ριμάτας » ἐχρησιμοποίησε καὶ στίχους ἀπὸ δημο-
τικὰ τραγούδια ἢ ὅτι τὸ παῖγμά του ἐκυκλοφόρησε μετὰξὺ τοῦ
λαοῦ τόσον, ὥστε τέλος ἀπεσιτάθησαν ἐξ αὐτοῦ στίχοι καὶ διε-
σώθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὑπὸ μορφὴν πλέον δημοτικοῦ τρα-
γουδιοῦ. Τὸ ταῦτο συνέβη εἰς μέγαν βαθμὸν μὲ τὰ προϊόντα τῆς
παλαιότερας ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ δι' αὐτὸ ἀποβαίνει τόσον
δύσκολος πολλακίς ἢ διάκρισις μετὰξὺ ἐντέχνων ποιημάτων καὶ
κυρίως δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα. — Τὰ μᾶλλον σημαντικὰ
πρόϊοντα τῆς ἐντέχνου ἐρωτικῆς ποιήσεως κατὰ τοὺς πρώτους
μεταβυζαντινοὺς χρόνους εἶναι σειρὰ ποιημάτων, εἰς τὰ ὅποια,
ὡς μὴ ἔχοντα ἴδιον τίτλον, δίδεται γενικῶς ἢ ὀνομασία «Κυπρι-
ακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα» καθόσον προφανῶς ἐγράφησαν
εἰς τὴν Κύπρον ἢ ὑπὸ ποιητοῦ ζήσαντος εἰς τὴν νῆσον ταύτην
καὶ ἐκμαθόντος τελείως τὸ γλωσσικὸν αὐτῆς ἰδίωμα. Ἐδημοσιεύ-
θησαν δὲ καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ H. Legrand¹ ἐκ χειρογράφου τῆς
Μαρκεσάνης βιβλιοθήκης τῆς Ἐνετίας.

1.—¹Idem E. Legrand γ'. II pp. LXIV—LXVI καὶ pp. 58—93.

Τὰ ποιήματα αὐτὰ καθαρῶς ἐρωτικὰ εἶναι σειρά ἀπὸ σονέττα, γραμμένα καθ' ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῶν στιχουργικῶν κανόνων, ἀπὸ ὀκταστίχους στροφάς, κατὰ πιστὴν μέμησιν τῆς Ἰταλικῆς ottava, καὶ ὅπῃ ἄλλα τινὰ ποιήματα ἐκ περισσοτέρων στίχων, οἱ ὅποιοι πάλιν εἶναι ἀλλεπάλληλοι ὀκτάστιχοι στροφαι ἢ ἀκολουθοῦν τὴν στιχουργικὴν τῶν ballades¹. Ἡ Ἰταλικὴ ἐπίδρασις εἰς αὐτὰ εἶναι ἐμφανεστᾶτη, ὅχι μόνον εἰς τὴν τεχνικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνευμά των, εἰς τὴν οὐσίαν των. Ὁμιλοῦν ὅλα μόνον περὶ ἔρωτος. Ἄν ἀφίσωμεν κατὰ μέρος τὴν γλῶσσαν, ἢ ὅποια δὲν εἶναι εὐκόλως νοητὴ σήμερον, ὡς δὲν θὰ ἦτο καὶ ὅτε ἐγράφησαν εἰς πάντα μὴ Κύπριον, διότι εἶναι ἐντελῶς ἰδιωματικὴ, (κυπριακὴ), κατὰ τὰ ἄλλα δὲν ὕστερον καθόλου ἀπὸ τὰ καλλίτερα ἐρωτικὰ ποιήματα, τὰ γραφέντα κατὰ μέμησιν τῆς ποιήσεως τοῦ Ἰταλοῦ Πετράρχη² μέμησις, ἢ ὅποια ἐμφανίζεται εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς φιλολογίας ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν. Ὡς ἡ ἐρωτικὴ καὶ εἰς σονέττα ποιησις π. χ. τῶν Γάλλων Ronsard καὶ J. du Bellay ἐνθυμίζει πολὺ τὴν τοῦ Πετράρχη, οὕτω καὶ τὰ κυπριακὰ ταῦτα ποιήματα εἶναι ἀπολύτως πετραρχικά. Ὁ Ἕλληνας ἢ ἐξελληνισμένος ξένος ποιητὴς ὑπέστη καὶ αὐτὸς τὴν γενικὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπίδρασιν τοῦ Πετράρχη, ἢ ὅποια ἔφθασε μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ ὥστε νὰ μὴ γράφονται ἐρωτικὰ ποιήματα ἄλλα ἐκτὸς ἀπὸ πετραρχικά, πράγμα τὸ ὅποιον ἠνάγκαζε πολλοὺς κριτικοὺς νὰ διαμαρτύρωνται κατὰ τῆς μιμήσεως ταύτης καὶ νὰ τὴν ὀνομάζουσαν ἀηδῆ. Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Legrand καὶ ἐπανελήφθη ἕκτοτε πολλάκις, ὅτι τὰ καλλίτερα ἀπὸ τὰ κυπριακὰ αὐτὰ ποιήματα εἶναι μεταφράσεις ἀπλάι πετραρχι-

1. — Ὁ κατὰ πρῶτον δημοσιεύσας αὐτὰ E. Legrand λέγει (σελ. LXXV ὡς ἀνωτέρω) ὅτι δημοσιεύει μόνον τὸ ἐν τρίτον περιπου ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ποιημάτων τούτων, καίτοι τὰ εἶχεν ἀντιγράψει ὅλα. Ἐὰ δημοσιεύομενα ἀνέρχονται εἰς 76' ἐκ τούτων 46 εἶναι ὀκτάστιχοι στροφαι, 16 σονέττα καὶ 10 διάφερα ἄλλα, ἢτοι ballades καὶ ἀλλεπάλληλοι ὀκτάστιχοι στροφαι.—Χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας πρέπει ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὅτι ὁ πρῶτος δώσας πληροφωρίαν περὶ τῶν ποιημάτων αὐτῶν εἶναι ὁ K. Saubas εἰς σ' B', σελ. ρμέ, σημ. (2), ὅπου γράφει: «ὁ μόνος περιωθὴς κωδῆξ τῆς συλλογῆς ταύτης, ἀνήκων εἰς τὸν διάσημον Μεδιολανέξ Natale Conti ἀπόκειται νῦν ἐν τῇ Μαρκισανῇ βιβλιοθήκῃ (cl. IX. cod. XXXII) ὅθεν ἀντέγραψα πρὸς ἐκδόσιν».

κῶν τοιούτων. Τοῦτα ὅμως δὲν εἶναι ἀκριδές. Ὁ ἑλληνόγλωσσος ποιητὴς μιμεῖται μὲν τὴν τέχνην καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως τοῦ Ἰταλοῦ βάρδου τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ δὲν τὸν μεταφράζει καθόλου· οὔτε καὶ δανείζεται αἰσθητῶς φράσεις καὶ εἰκόνας ἀπὸ αὐτόν. Παραβαλὼν ἐν πρὸς ἐν τὰ ποιήματα ταῦτα πρὸς τὰς Rime τοῦ Πετράρχη, εὔρον ἐν καὶ μόνον, εἰς τὸ ὅποιον διαφαίνεται αἰσθητῆ τις μέμησις πετραρχικοῦ σονέττου· εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ὑπ' ἀριθ. κε' (ἐκ τῆς σειράς τοῦ Legrand):

*Τ' ἀδόνιν κείνον ποῦ γλυκεῖα θλιβᾶται,
τόσον λυπητικά, τόσον καμμένα,
νὰ πῆς δὲν ἔχει ταίριον γοῖδον καὶ μέναν,
γιὰ ταῦτον πρὸς ἐμὲν παροπονᾶται.
Τόσον γλυκεῖα τὴν λύπην μου μετρᾶται,
καὶ πολεμῆ νὰ στέκωμαι γνασμένα,
τὰ κλάμματά του, ποῦναι λυπημένα
ἀπὸ τὰ πρῆδον γνωρίζω πῶς φυρᾶται.
Μόνον κ' εἶναι πουλίον, πάντες λυπᾶται
τὰ πάθη μου καὶ κείνον, καὶ θρηνίζει,
κὴ ἀφ' ὧν με τόσον πληξεν μ' ἀγνωρίζει,
τ' ἀγκώματά του ἔξ' αὐτοῦ μου ξηγᾶται.
Μέραν δὲ νύχτα δὲν μοῦ ξηκολλᾶται,
οὐδ' ἄντα νὰ πετάσῃ ξωμακρίζει·
τὸ κλάμμαν ἂν μουλλάσω, μ' ἀθυμίζει,
κὴ οὐλη νύχτα μητὰ μου δὲν κοιμᾶται.
Πιστεύω πόθος τὸ πειρῶν σ' αὐτόν μου,
διὰ νὰ μηδὲν σιγήσῃ τὸ λαμπρὸν μου.*

Τὸ ποίημα αὐτὸ ἐνθυμίζει τὸ ὑπ' ἀριθ. XLIII σονέττον τοῦ Πετράρχη μετὰ τὸν θάνατον τῆς Λάουρας.

Ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν τὰ κυπριακὰ ταῦτα ποιήματα εἶναι, ὡς εἶπον, ἄρτια. Ὁ ποιητὴς γνωρίζει νὰ συνθέτῃ σονέττα καὶ ὀκτάδες καθ' ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τεχνικῆς των. Οὐδαμοῦ σχεδὸν ὑπάρχει χασμωδία. Ὁ ἐνδεκασύλλαβος στίχος ταυ εἶναι ἄμειπτος· χρησιμοποιοῖ συνηθέστατα ὀλιγοσυσλλάβους λέξεις, οὕτως ὥστε ὁ στίχος νὰ ἔχη ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην περίτεχνον μορφήν καὶ νὰ φαίνεται ὅτι ἐγένεν ἐπεξεργασία του· ἢ ὁμοιοκαταληξία του εἶναι πλουσία καὶ τεχνικὴ· ἕκαστον δὲ ποίημα ἐκφράζει ὀλοκληρωτικῶς τὴν κεντρικὴν ἰδέαν ἄνευ πλατειασμῶν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν τὰ κυπριακὰ ταῦτα ποιήματα εἶναι ἐκ τῶν πολυτι-

μοτέρων μνημείων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους. Ἡ ὀκτάδα ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους καὶ μὲ τὴν μετάφρασιν τῆς «Θησηίδος» τοῦ Βοκκακίου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τηρηθῇ ἡ αὐστηρῶς τεχνικὴ μορφή τοῦ πρωτοτύπου. Τὸ σονέττον ὅμως εἶναι ἄγνωστον εἰς τοὺς ἑλληνας ποιητὰς καὶ τότε καὶ κατόπιν, τοῦλάχιστον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅτε συναντῶμεν καὶ πάλιν ὀλίγα τινὰ ἑλληνικὰ σονέττα· ὁ μόνος ἑλληὴν στιχουργὸς ὅστις ἔγραψε σονέττα κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ὁ Κερκυραῖος Ἄλ. Φόρτιος ἔγραψε δύο τοιαῦτα εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, φερόμενος, ὡς ἐλέχθη ἀλλαχοῦ, καὶ ὡς ὁ πρῶτος ἑλληὴν ὁ γράψας ἰταλιστὶ σονέττα¹. Τὸ δύσκαλον λοιπὸν αὐτὸ ὑπὸ τεχνικὴν ἔκφασιν στιχουργικὸν εἶδος παρουσιάζεται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν ὑπὸ μορφήν ὄχι ἀκαλαίσθητον. Ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ἐρωτικῶν τούτων ποιημάτων δὲν εἶναι ἀνάξιον προσοχῆς· ἔχουν τοῦλάχιστον αἰσθημα εἰλικρινές καὶ πάθος:

Ὅστις τοῦ πόθου δὲν εἶν' πειρασμένος
τὰ δολερὰ του πάθη δὲν γνωρίζει
ὅστις ἀπὸ κείνου δὲν εἶναι καμένος
κὴ ἀκόμη 'ς τὴν καρδιά νὰ τὸν φλογίῃ·
ὅστις γι' ἀγάπην δὲν ἔν' πληγωμένος
εἰς τὴν καρδιάν, κὴ ἀκόμη μαρτυρίζει,
ταῦτα τὰ λίγα φύλλα μὴν τ' ἀνοίξῃ,
γιατὶ ξέρω δὲν θέλει τὰ γνωρίσῃ. (ποίημα γ')

Κοντεύ' ἡ ὥρα κὴ ὁ καιρὸς, κυρά μου,
ποῦ μέλλει νὰ μισσέρω ἀπὸ 'ξ αὐτό σου,
ὅμως ἀφίνω δᾶ 'ς τὸν ὄρισμόν σου
ὄλον τὸν ἑμαυτόν μου, ἀγγέλισά μου.
Μηδὲν μπορῆς, ἂν ἐμπορῶ, θεά μου,
μισσεύγοντα ν' ἀφήσω ἐμὲν σ' αὐτόν σου·
μισσεύγω, ἀμμ' ὅπου πάγω γοιὸν δικό σου
μένουσιν μετὰ σὲν τὰ πνεύματά μου.
Πάγω, κὴ ἂν ἐγνωσες ποτὲ σ' ἐσέβαν
πάθος ἀγάπης, βλέπε τὴν καρδιά μου
πῆς καὶ τὸ σῶμα πειθὸν δὲν σὲ βιγλίῃ.

1. Ἴδε εἰς τόμον Α' σελ. 321.

Ἄν πῆ κανένας κὴ ἄλλην παρὰ σέβαν
ἀγάπησα ποτὲ, 'πὲ ἀχ' τὴν μερριά μου·
'μὲ δίχως τὴν καρδιάν πῶς ν' ἀγαπήσῃ; (ποίημα κγ')

Ὁ ποιητὴς τῶν ἐρωτικῶν αὐτῶν ἐξομολογήσεων εἶναι ἄγνωστος¹. Φροντίζει ὅμως νὰ δώσῃ πληροφορίαν τινὰ περὶ ἑαυτοῦ μὲ τὸ πρῶτον ποίημα τῆς συλλογῆς του, καθορίζων ποῖον εἶναι τὸ οἰκόσημόν του:

Διὰ σημαδίου ἔχω γλιόνητα
'ε τὴν ὄχραν, ὅπ' ἐν γοιὸν ἄστρον,
πράσινον δέντρον σὰν κάστρον
πάντα στέκεται θαρῶνταν
μ' ὄρεξιν πάντες βιγλιῶντα
τοῦ δέντρου τοὺς κλώνους χάσκει,
νὰ πηδήσῃ πάνω πάσκει
καὶ γι' αὐτόν στέκει στεκόνια κ.τ.λ.

Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ἦτο ἐκ τῶν εὐγενῶν ξένων τῆς Κύπρου· ὅτι δὲν ἦτο Ἕλληὴν ἢ γηγενῆς καθορίζει ὁ ἴδιος ἐπανειλημμένως εἰς τὰ ποιήματά του, πότε ὀνομάζων ἑαυτὸν ξένον καὶ πότε ἀναφέρων περὶ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἢ τῆς παραμονῆς του μακρὰν αὐτῆς.

Ἄγνωστος ἐπίσης—τοῦλάχιστον ἐπακριδῶς—εἶναι καὶ ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν τὰ ποιήματα ταῦτα. Πάντως ὅμως οὗτος δὲν εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ 15ου αἰῶνος².

Περὶ τῆς Ξενοτείας. — Εἰς τὴν σειράν αὐτὴν τῶν λυρικῆς φύσεως στιχουργημάτων, τῶν ὁποίων κατὰ σύμπτωσιν οἱ ποιηταὶ

1.—Ὁ Κ. Σάθας εἰς 5', Β', σελ. ρμὲ ἀποδίδει ταῦτα εἰς τινὰ Ζαχαρίαν Βουστρώνιον, γράφων: «Ἐτερος Βουστρώνιος, ὁ Ζαχαρίας, ἀκμάζων ὁμοίως πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, συνέγραψεν εἰς κυπριακὸν ἰδίωμα συλλογὴν ἐρωτικῶν ποιημάτων, ἀπομιμηθεὶς ἐν τοῖς πλείστοις τὸν Περδάρχη». Οὐδεμίαν ὅμως μαρτυρίαν προσάγει περὶ τῆς ἀκριθείας τῆς βεβαιώσεώς του, ὅτι ὁ Ζαχ. Βουστρώνιος ἔγραψε τὰ ποιήματα ταῦτα.

2.—E. Legrand, ὡς ἀνωτέρω σελ. LXV: «τὸ χειρόγραφον φαίνεται, ὅτι ἐγράφη κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὑπὸ Κυπρίου. Ἡ γραφή εἶναι ἀκριδῶς ἢ ἰδιόζουσα τῆς νήσου Κύπρου, παρομοία πρὸς τὴν τοῦ χειρογράφου τῶν Assises.—Ψυχάρης α', I, σελ. 8: «Ὁ κωδὶξ ἐγράφη προφανῶς κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ἀλλὰ τὰ ποιήματα συνετάχθησαν περὶ τὸ τέλος τοῦ 15ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος».

είναι ὅλοι ἄγνωστοι, δύναται νὰ περιληφθῆ καὶ ἕτερον—ἐπίσης ἄγνωστου ποιητοῦ—στιχοῦργημα μὲ ὑπόθεσιν πλέον ἐντελῶς διάφορον. Τὸ ποίημα τοῦτο φέρει τίτλον «Περὶ τῆς Ξενιτείας» καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 548 δεκαπεντασυλλάβων καὶ ἀνομοιοκαταληκτῶν στίχων¹. Ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ τίτλου του, πραγματεύεται τὸ θέμα τοῦ ἐκπατρισμοῦ, τὸ ὁποῖον τόσον πολὺ ἐκίνησε τὴν λαϊκὴν μοῦσαν, ὡς ἐξετέθη προηγουμένως, διὸ καὶ ὑπάρχει ἰκανῶς μέγας ἀριθμὸς δημοτικῶν τραγουδιῶν «τῆς ξενιτειᾶς». Καὶ τὸ ὑπ' ὄψιν πολύστιχον στιχοῦργημα ἔχει εἰς ἄρκετὰ μέρη τὸν τόνον τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ ὑπενθυμίζει συχνὰ τὰ ἀνάλογά του τοιαῦτα. Ὁ ἄγνωστος ποιητὴς του συνεκέντρωσε, δύναται τις νὰ εἴπῃ, εἰς αὐτὸ ὅλας τὰς διὰ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν περιγραφόμενας λεπτομερείας τοῦ βίου τῶν εἰς τὴν ξένην ἀποδημούντων, τὰ δεινὰ καὶ τὰς θλίψεις των, τὴν ψυχικὴν των κατάστασιν, χωρὶς ἔμως νὰ ἔχη καὶ τὴν φραστικὴν δύναμιν καὶ ὠραιότητα ἐκείνων· ἐπὶ πλέον τὸ ποίημα τοῦτο ἔχει καὶ ἠθικολογικὸν καὶ διδακτικὸν τινα χαρακτήρα, ἐκ τῆς παρεμβολῆς προτροπῶν καὶ συμβουλῶν, ὅπως λυπῆται πᾶς τις τὸν ξένον καὶ φέρεται εὐσπλαγχνικῶς καὶ φιλανθρώπως πρὸς αὐτόν, διὸ ἔχει καὶ πλατειασμοὺς πολλοὺς καὶ πεζολογίαν. Γενικῶς ὁμοίως, ἀπὸ λαογραφικῆς κυρίως ἀπόψεως καὶ κατὰ δεῦτερον λόγον ἀπὸ γλωσσικῆς, εἶναι καὶ τοῦτο ἐκ τῶν πολυτίμων μνημείων τῆς δημοτικῆς λυρικῆς ποιήσεως.

Σύντομος ἀνάλυσις αὐτοῦ θὰ καταδείξῃ τὴν ὑπὸ τὰς ἐπόψεις ταύτας ἀξίαν του καὶ τὰς ὀλίγας εὐτυχεῖς ποιητικὰς ἰδιότητάς του. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ ποιητὴς περιγράφει τὸν ὕπνον τοῦ ξένου καὶ τὰ ὄνειρα, τὰ ὅποια βλέπει, τὴν πικρίαν τὴν ἐπακολουθοῦσαν τὴν διάλυσιν τοῦ ὠραίου ὄνειρου μετὰ τὴν ἀφύπνισιν, καὶ τὰς λύπας τὰς ὅποιας δοκιμάζει εἰς τὴν ξένην, διὸ καὶ συμβουλεύει :

*εἰς τις οὐκ εἶδε ξενιτιᾶν κ' εἰς ξένα οὐκ ἐδάσῃ
ὡς βλέπῃ κὶ ὡς προσέχεται ξένον μὴν ὄνειδ' ὀλλῇ
ἢ ξενιτιὰ κὶ ὁ θάνατος ἀδέλφια λογιῶνται.*

1. Τὸ ποίημα τοῦτο ἐδημοσίευσεν κατὰ πρῶτον ὁ Κ. Σάθας εἰς «Πανδῶρον» τόμ. 22ος, σελ. 472—478. Κατόπιν ἐξέδωκεν ὁ W. Wagner εἰς β' σελ. 203—220.

καὶ μετὰ τοῦτο δίδει εἰκόνα τῆς θέσεως τοῦ ξένου, ὅταν ἐπέρχεται ὁ θάνατος, πῶς ψυχομαχεῖ μόνος καὶ πῶς, ἀντὶ νὰ τύχῃ τάφου, ρίπτεται εἰς «τράφον», διὸ καὶ συμβουλεύει πάλιν νὰ μὴ ὄνειδ' ὀλλῃ κανεὶς τοὺς ξένους, ἐπειδὴ καὶ τούτους ἐπλασεν ὁ θεός, ὁ ὅποιος ὑπῆρξεν ὁ μέγας ἐπὶ τῆς γῆς ξένος καὶ ὑπέφερε τόσα, (στ. 1—120). Προχωρῶν ὁ ποιητὴς ἀναπαριστᾷ πάλιν ἄλλας πικρίας τῶν ξένων, τὰς ὅποιας, ἀκούων πρὶν, ἐνόμιζεν ἀστειότητος. Καὶ δὲν ὁμιλεῖ διὰ τοὺς εὐτυχοῦντας εἰς τὴν ξένην, «διὰ τοὺς καλόμοιρους καὶ τοὺς καλογραμμένους», αἱ ὅποιοι γνωρίζουν τιμὰς καὶ πλοῦτη, ὡς

Ὁ Ἰωσήφ ὁ πάγκαλος τοῦ Ἰακώβ τοῦ τέκνον,

ἀλλὰ διὰ τοὺς δυστυχεῖς, τοὺς «κακογραμμένους», τῶν ὁποίων θρηνεῖ τὴν τύχην, ἥτις εἶναι καὶ ἡ ἰδική του καὶ ἔφερεν αὐτόν καὶ μέχρι τῆς σκέψεως ν' αὐτοκτονήσῃ. Εἰς ὅλον τοῦτο τὸ μέρος (στ. 121—250) τὸ ποίημα ἀποπνέει ἀληθῶς πολλὴν βαρυθυμίαν. Κατόπιν παύει νὰ ὁμιλῇ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἱστορεῖ τὰ ἰδικὰ του δεινὰ τοῦ ἐκπατρισμοῦ, τὰ ὅποια ἀναγκάζουν αὐτόν νὰ ἐκφωνήσῃ :

*Ἡ μήτηρ σὰν μ' ἐβάσταζεν ἀπέσω στήν κοιλίαν της
φίδιν νὰ ἤθελα γενῆ, τὰ σπλάχνα της νὰ φάγω,
ἀντάμα ν' ἀποθάνωμεν, σὶὸν κόσμον μὴ φανοῦμεν.*

Ἐνθυμεῖται πῶς ἀφῆκε γονεῖς, ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς καὶ πῶς τὸν ἀπεχαιρέτιζον τὰ πουλιὰ τῆς πατρίδος του :

*Ξένο μισεύεις ἀπ' ἐδῶ ; καλὲ καὶ ποῦ ὑπάγεις ;
εἰπέ μας το ξενούταικε καὶ νὰ μηδὲν τὸ κρούψης,
τὸ τί σὲ παραπόνεσε καὶ θέλεις νὰ μισέψης ; (στ. 303—305).*

Ὁ ὅλος διάλογος μὲ τὰ πουλιὰ ἔχει ἀληθῶς πολὺ τὸ συγκινητικὸν παρ' ὅλην τὴν ἀτεχνίαν τοῦ ποιητοῦ.

Ἡ σκέψις, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἢ στιγμὴ τοῦ θανάτου χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πλησίον του κανεὶς οἰκετὸς ἢ φίλος, παρακινεῖ αὐτόν νὰ γράψῃ γράμμα, «πιττάκιν», πρὸς τὴν μητέρα του. Τὸ γράμμα τὸ λαμβάνουν τὰ πουλιὰ διὰ νὰ τὸ μεταφέρουν πρὸς αὐτήν. Ἀλλὰ ποῖον ἐξ ὄλων τῶν πτηνῶν θὰ ἐκτελέσῃ τὰ χρέη τοῦ θλιβεροῦ ταχυδρόμου ; Τὰ πουλιὰ συνέρχονται εἰς συμβούλιον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἀφ' οὗ ἐσκέφθησαν πρῶτον ταχυδρόμος νὰ γίνῃ τὸ τρυγόνι, ἐκλέγουσιν εἶτα τὸ χελιδόνι. Ὁ καθορισμὸς ὡς ταχυδρό-

μων δύο πτηνῶν ἀποδημητικῶν μαρτυρεῖ καθαρῶς, ὅτι ὁ ἀπαίδευτος μάλλον κατὰ τὰ ἄλλα ποιητῆς ἔχει τὸ αἰσθημα τοῦ φυσικοῦ. (στίχ. 251-383).

Τὸ χελιδόνι φεύγει, κομίζον τὸ γράμμα καὶ φθάνει εἰς τὸν οἶκον τοῦ ξένου· ἐκεῖ εὐρίσκει τὴν μητέρα του, τὴν «μαννίτσα του», ἣ ὅποια τὸ ἐρωτᾷ :

*Πουλάκι, πόθεν ἔρχεσαι, τίνας χαρτὶ βαστάζεις ;
μὴ γὰρ τοῦ ξενούτσικου υἱοῦ μου τὸ πιττάκι ;
πολλὰ φιλοδωρήματα, πουλάκι, γὰρ σὲ δώσω,
γὰρ κτίσω τὴν φωλίτσα σου στοῦ υἱοῦ μου τὸ κλινάρι
γὰρ σὲ θωρῶ, καλὸν πουλὶν, καὶ γὰρ παρηγοροῦμαι.*

Τὸ χελιδόνι ὡς ἤκουσεν αὐτὴν, ἐκάθισεν εἰς τὰ στήθη τῆς καὶ τῆς δίδει τὸ γράμμα· ἀμέσως φωνάζουν ἐγγράμματον, «γραμματικό», διὰ γὰρ τὸ ἀναγνώσῃ. Τὸ γράμμα γράφει :

*Μαννίτσα μου πονετικὴ μὴ μὲ παντέχης πλέον
καὶ σεῖς ἀδέλφια μου γλυκά, ἀλησημονήσετέ με.
.....
Σήμερον μαῦρος οὐραγός, σήμερον μαῦρη μέρα
σήμερον μαῦρον μήνυμαν, πού σ' ἔφεραν, μαννίτσα,
σήμερον ἡ καρδίτσα σου ραγίζεται διὰ μένα
καὶ ἡ δική μου ὁμοίως τε ραγίζεται διὰ σένα,
σήμερον μαῦρα φόρσας, σήμερον μαῦρα βάλε,
ὅτι, μαννίτσα σπλαγγρική, ἀποχωρίζομαι σε.*

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἣ ὅποια δεβαιόνει ὄλους τοὺς ἰδικούς του, ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδουν αὐτόν, δίδει καὶ πάλιν συμβουλάς γὰρ μὴ ἐκπατρίζεται κανεὶς, οἱ δὲ ἄλλοι γὰρ μὴ κακομεταχειρίζονται τὸν ξένον. (στ. 383—520).

Ὡς ἐπίλογον τοῦ ποιήματός του ὁ ποιητῆς φέρει καὶ πάλιν τὸν λόγον εἰς ἑαυτόν, ὁμιλεῖ ἐκ νέου περὶ τῶν πικριῶν, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασεν εἰς τὴν ξένην καὶ παρακαλεῖ τοὺς μὴ γνωρίζοντας «τῶν ξένων ταῖς πικρίαις» γὰρ μὴ τὸν κατηγοροῦν, διότι ἔπαθε πολλά. (στ. 521—548).

Γενικῶς τὸ ποίημα τοῦτο δίδει ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν εἰς τὴν ξένην εὐρισκομένων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχει σχέσιν μεγάλην μὲ τὰ ἀνάλογα δημοτικὰ τραγούδια. Ἡ ποιητικὴ του ἀξία εἶναι δεβαίως ἀμφίβολος, διότι εἶναι καὶ ποίημα ἀνίσον—δυναμέθα γὰρ εἰπωμεν.— Ἀλλαχοῦ ὀλίγον διαφέρει τῆς πεζολο-

γίας καὶ ἀλλαχοῦ φαίνεται προῖον ἀληθοῦς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ἔχον ζωηρὰν καὶ συγκινητικὴν τὴν ἐκφρασιν καὶ διατύπωσιν τῶν συναισθημάτων.

Ὁ ποιητῆς του εἶναι, ὡς εἶπον, ἀγνωστος, ὡς εἶναι καὶ ὁ τύπος εἰς τὸν ὁποῖον συνετέθη. Διευκρινίσθη ἡ γνώμη ὅτι ἐγγραφή εἰς τὴν Κρήτην καὶ ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὸ ἦτο μοναχός. Ἄλλ' οὐδὲν σταθερὸν ἐπιχείρημα προσήχθη πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῆς γνώμης ταύτης¹. Ἡ γλῶσσα του δὲν εἶναι δεβαίως ἀπόδειξις, διότι ἐὰν ὑπάρχουν εἰς αὐτὸ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶνται εἰς τὴν Κρήτην, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα περισσότερο χαρακτηριστικά, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶνται εἰς ἄλλα Ἑλληνικὰ μέρη². Περὶ δὲ τῆς ἰδιότητος τοῦ ποιητοῦ, ἐὰν οὗτος ἦτο μοναχός ἢ κοσμικός, οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιήματος δύναται γὰρ ἀντληθῆναι ἐπιχείρημα, ἐπειδὴ οὐδὲν ἀσφαλὲς ὑπάρχει. Ἡ ποιὰ τις ἠθικολογία του καὶ αἱ θρησκευτικαὶ φράσεις καὶ αἱ προτροπαί, αἱ κτεσπαρμέναι εἰς αὐτό, εἶναι κοινοτοπία, συναντῶμεναι συχνότατα εἰς κλειστά στιχοῦργήματα διαφόρων εἰδῶν κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ μεταμεσαιωνικὴν ἐποχὴν. Ὡς χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον συνετέθη, ὀρίζεται ὁ μεταξὺ τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος³ πιθανὸν δὲ γὰρ ἐγγραφή τότε, διότι εἶναι ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἤρχισαν γὰρ ἐκπατρίζωνται συστηματικῶς πλέον οἱ Ἕλληνες.

Τὸ «Περὶ τῆς Πενιτείας» ποίημα πραγματευόμενον τὰ δεινὰ τοῦ ἐκπατριμοῦ, θέμα δηλαδὴ ἱκανῶς παλαιὸν τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς ποιήσεως, διότι καὶ εἰς τὸ ἔμμετρον μυθιστόρημα τῆς βυζαντινῆς περιόδου «Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα» (στ. 151 καὶ ἔξης) διεκτραγωδοῦνται αἱ πικρίαι τοῦ βίου τῶν ἐκπατριζομένων, εἶχε καὶ τὰς ἀπομιμήσεις του κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Εἰς χει-

1.—K. Krumbacher : εἰς α', Γ', σελ. 66—67.—1. K. Καλλιτσουνάκης· εἰς «Χριστιανικὴν Κρήτην» ἔτος Β' τεύχος Β', ἐν Ἑρακλείῳ Κρήτης 1914 σελ. 180—183 καὶ σελ. 185—191.

2.—Δὲν ἀποφεύγω γὰρ παρατηρήσω ἐνταῦθα, ὅτι ἡ συχνότατα ἀπαντωμένη εἰς τὸ ποίημα λέξις «μαννίτσα», εἶναι λέξις, ἣ ὅποια σῴζεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὴν κεντρικὴν Πελοπόννησον καὶ φέρεται πολὺ εἰς τὸ στόμα καὶ Πελοποννησίων ἐγκατεστημένων εἰς τὰς Ἀθήνας.

3.—¹ Κρουμπάχερ ὡς ἀνωτέρω ὀρίζει τὸ τέλος τοῦ 15ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος.—Ὁμοίως καὶ ὁ Ψυχάρης εἰς α', I, p. 27.

ρόγραφον τουλάχιστον τοῦ 17ου ἔτους ἀνεπίγραφον καὶ ἀποκείμενον εἰς τὴν μνην τῶν Ἰδίων τοῦ Ἀγίου Ὁρους διεσώθη πολίμα τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Φλίνεται δέ, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν ὀλίγων δημοσιευθέντων στίχων του¹, ὅτι πρόκειται περὶ ἀτέχνου καὶ ἀτυχοῦς ἀπομιμήσεως, γενομένης ὑπὸ τινος περισότερον ἀπαιδεύτου ἀπὸ τὸν γράψαντα τὸ πολίμα «Περὶ τῆς Ξενιτείας». Τὸ νεώτερον τοῦτο στιχοῦργημα ἀρχίζει μὲ τοὺς ἑξῆς στίχους :

*" Ἄς ἀρξομαι καὶ ἴς ἀπάρξομαι διὰ τὴν ξενιτείαν
κ' ὕπερ με ἐμάρανεν ἔμην πικρῶς ἡ ξενιτεία'
εἰ ὀκνήσεται χεῖρές μου πάλιν παρακαλῶ σας
τῆς ξενιτείας χαράξατε τοὺς πότους, οὓς ἔχουν οἱ ξένοι.*

καὶ τελειώνει :

*Οἷτως ἡμεῖς πονήσαμε ὁμοίως μὲ τὸν λόγον
τὸν τε γλυκὺν καὶ εὐγνωστον οἱ φίλοι ἦτοι τὸν ξένον
ταῖσαστε, ποτίσαστε, λούσαστε, πλύνεται τὸν ξένον.*

Ὅπως δὴ ποτε ἕμως καὶ τὸ ἀτυχὲς αὐτὸ στιχοῦργημα μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ θέμα δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι κοινὸν καὶ νὰ γεννᾷ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα καὶ σκέψεις εἰς ἕλους.

Ποιήματα Μαρίνου Φαλιέρου : Μετὰ τὰ λυρικά αὐτὰ ποιήματα ἀγνώστων ποιητῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ 15ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος μόλις δυνάμεθα νὰ σταματήσωμεν εἰς τὰ παραμοίαις σχεδὸν φύσεως ποιήματα τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου, Κρητὸς τὴν καταγωγὴν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς γλώσσης του, καὶ ζήσαντος περὶ τοὺς ἰδίους περίπου χρόνους. Θετικὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ προσώπου του οὐδεμίαν ἔχομεν² πᾶσαι δὲ αἱ διατυπωθεῖσαι ὑποθέσεις, ὅτι ὁ ποιητὴς εὗτος εἶναι ὁ περίφημος δόγης τῆς Ἐνετίας Μαρίνος Φαλιέρος³ ἢ ἄλλος τις ὁμώνυμός του τῆς ἰδίας ἕμως οἰκογενείας, δὲν δύνανται νὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν, ἀφοῦ οὐδ' ἡ ἐλάχιστη ἀπόδειξις προσάγεται. Ὡς μόνον πιθανὸν φαίνεται, ὅτι ἦσαν Ἐνετὸς ἀρχῶν τῆς Κρήτης ἐξελληνισθεὶς ἢ γράψας εἰς τὴν λαϊκὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς ἱκανοὶ ἄλλοι ὁμοεθνεῖς του. Τοῦ στιχοῦργοῦ αὐτοῦ

1. — Σπυρ. Λάμπρος, εἰς β', II, σελ. 219.

2. — E. Legrand εἰς α', I, pp 267—268, καὶ κατὰ τι John Schmitt εἰς Δελτίον Ἐθνολ. καὶ Ἱστορ. Ἑταιρίας, τόμος Δ' (1892) σελ. 294.

δiesώθησαν τρεῖς ποιητικαὶ συνθέσεις· ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων πλήρης ἐδημοσιεύθη μέχρι σήμερον μία καὶ μόνη¹. Εἶναι δὲ αὕτη στιχοῦργημα ἀνεπίγραφον μὲ ἐρωτικὴν ἕλως ὑπόθεσιν ἐξ 130 δεκαπεντασυλλάδων καὶ ὁμοιοκαταλήκτων στίχων εἰς καθαρὰν λαϊκὴν γλῶσσαν, μὲ ἀρκετοὺς ἕμως ἰδιωματισμούς, Κρητικούς προφαίως.

Ὁ Φαλιέρος εἰς τὸ στιχοῦργημά του αὐτὸ διηγεῖται ἐρωτικὴν τινα ἱστορίαν, τὴν ὅποιαν ὄνειρεύθη. Μιμεῖται κατὰ τοῦτο ἄλλους προγενεστέρους καὶ συγχρόνους του ποιητὰς, καλλιεργήσαντας, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, τὴν ὄνειρογραφίαν, τῆς ὁποίας τὴν πρώτην ἐμφάνισιν εἰς ἑλληνικὰ λογοτεχνικὰ ἔργα, κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν τουλάχιστον ἐποχὴν, ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ τοσάκις μνημονευθὲν² χριστιανικὸν μυθιστόρημα «Βίος Βαβυλῶν καὶ Ἰωασαφάτ». Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος εἶναι ἀπλουσιγὰτη : Ὁ ποιητὴς ἀφηγεῖται, ὅτι εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του νέαν τινά, τὴν ὅποιαν εἶχε πάντοτε κατὰ νοῦν, νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν, ἔχουσα ὡς σύντροφον τὸν τοξαφόρον ἔρωτα. Συνάπτεται μετὰ τῶν τριῶν διάλογος, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ ποιητὴς μανθάνει, ὅτι ὤρισθη ὑπὸ τῆς Μοίρας, ὅπως ἡ ἀγαπιωμένη ὑπ' αὐτοῦ κόρη γίνῃ σύζυγός του ἢ καθὼς ὁμιλεῖ ὁ Ἔρωσ :

*Ἀυτὴ ἡ κόρη ἦθε φές στήν Ἐρωτοκρατία
κ' ἦθε τὸν πρῶτον Ἐρωτα μ' ὄλην τὴν συντροφία'
καὶ κλαίει καὶ θρηνοβολεῖ, ἀρχίζει καὶ διγᾶται,
καὶ πρὸς τὸν πρῶτον Ἐρωτα πολλὰ παραπονᾶται
κι ἀρχίζει λέγει· « Ἐρωτα, ἀπὸ χρόνων δεκάξη
ἐγράφηκα γιὰ δούλη σου κ' ἐγὼ κατὰ τὴν τάξη,
κ' ἔβαλα εἰς μὴν τὸν πόθον μου εἰς νέον ὁποῦ μὲ φάνη
πολλὰ καλὸς καὶ μετὰ μὲ νὰ ζήσῃ νάποθάνη,
Κι αὐτὸς ἐμένα ἀγάπησε στερῶ κέμπιστευμένα
κεῖλα κέγῳ τὸ θάρρος μου γιὰ νὰ χορῆ μὲ μένα,
Ἦώρα, τὸ πῶς μὲ γίνηκε κέβαλες 'ς ἄλλον πόθο ;
κι ἂν ἔν' καὶ σὺ τὸ θέλησες, πές με το νὰ τὸ γνώθω,
νὰ μὴ πικραίνω τὸ κορμί καὶ τὴν καρδιά νὰ φλέγω,
καὶ μὲ τὴν παραπάνωση τὴν τύχη μου νὰ κλαίγω.*

1. — Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ J. Schmitt μετὰ προλεγομένων, ὡς ἀνωτέρω σελ. 291—308. Ἴδε περὶ αὐτοῦ καὶ K. Krumbacher εἰς α', Γ' σελ. 72-78.

2. — Ἴδε τόμον Α' σελ. 110—114 καὶ 119

Τότε αρχίζει ο φοβερός ο Πρώτος τῶν Ἐρώτων,
καὶ λέγει «κόρη θάρρυνε σ' αὐτὸν κι ἄφες τὸν πρῶτον»
στερέωσον τὴν ὄρεξη ἔς τούτον παῦ λέγεις τώρα,
καλὰ κι ἂ λείπεται ἀπ' ἐδῶ κἔναι σὲ ξένη χώρα.
Γιατὶ όταν ἐγεννήθηκες ἤρθε σὲ μὲν ἡ Μοῖρα,
γελῶντας καὶ χαιράμενη καὶ χιύπησε σιτὴ θύρα,
λέγει με· ἐγεννήθηκε μιὰ νέα τὴν ὥρα τούτη
κεῖς τὸνομα τοῦ ὀδρινὸς αὐσε καὶ γράψε μου τη·
Κεῖπε μου κι ἄλλα περισσὰ ἢ Μοῖρά σου γιὰ σένα,
κεῖς τὸν τροχὸν τῆς Ἐρωτικῆς δλα τᾶχω γραμμένα·
γι' αὐτὸ, ἐγὼ κ' ἡ Μοῖρα σου, ἐγὼ κι αὐτὸς ὑστέρον,
μέλλει σου εἰς πλοῦτη καὶ τιμὴ οἱ τρεῖς μας τὰ σὲ φέρου.
Καὶ τὰ τὸ ξεύρης καθαρά· σ' ἄλλον γὰ μὴ ἀδιβάνης
γιατὶ σὲ μέλλει μετ' αὐτὸν γὰ ζήσης γάποθάνης κτλ.

(Στίχ. 67—95)

Ὁ ποιητὴς—ὄνειρευόμενος πάντοτε—ἀσπάζεται τὴν κόρη καὶ
συνάμα ἀκούει κτύπον εἰς τὴν θύραν· ἐρωτᾷ ποῖος εἶναι καὶ
φωνὴ ἀποκρίνεται: «ἄνοιξε· ἐγὼμαὶ ἡ Μοῖρα». Κατὰ προτρο-
πὴν τῆς κόρης σπεύδει καὶ ἀνοίγει εἰς τὴν Μοῖραν, ἢ ὅποια εἰ-
σερχομένη περιλαμπρος ἐκ κάλλους λέγει: «Ζωή, χαρὰ καὶ γειὰν
πολλὴ νάχετε.» Ἄλλ' ἐνῶ τὴν προσεχάλει νὰ καθίσῃ, κράζει ἐ-
ἀλέκτωρ καὶ ὁ ποιητὴς ἀφυπνίζεται, ματαίως προσπαθῶν νὰ ἐπα-
νεύρῃ τὸν ὕπνον διὰ νὰ συνεχισθῇ τὸ διακοπὴν ὄνειρόν του. Καὶ
τελειώνει τὸ ποίημα μὲ τὴν συμβουλήν:

Δοῖπὸν τὸ ρῆγα τὸ φοιχτὸν Ἐρωτα γὰ τιμαῖμε
κι ἄλλο δὲν ἔχω γὰ σὰς πῶ σιτὴ ρῆμα παῦ δηγοῦμαι.

Τὸ στιχοῦργημα αὐτὸ, τὸ ὅποῖον, ὡς παρετηρήθη¹ εἰς τὰ περι-
ἐρωτοκρατίας, ἔχει ἀναλογίαν τινα πρὸς τὸ Ἐρωτόκαστρον τοῦ
βυζαντινοῦ μυθιστορικοῦ ποιήματος «Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα»,
ὕπενθυμίζει μὲ τὸν «πρῶτον Ἐρωτα καὶ τὴν συντροφία του»
περισσότερον Ἰταλικά τινα παλαιὰ ποιήματα καὶ μάλιστα τὸ
«Documenti d'Amore». Ὁμοιάζει δὲ ἱκανῶς πρὸς ἄλλο τοῦ
ἰδίου Φαλιέρου ἐξ 696 δεκαπεντασυλλάδων καὶ ὁμοιοκαταλήκτων
στίχων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμοίως ἐδημοσιεύθησαν μόνον περὶ τοὺς
90². Τὸ δεύτερον τοῦτο στιχοῦργημα ἔχει τίτλον «Ἱστορία καὶ

1.— J. Schmitt ὡς ἀνωτέρω σελ. 101. Τὴν παρατήρησιν αὐτὴν ἐπανα-
λαμβάνει καὶ ὁ Kumbacher ὡς ἀνωτέρω σελ. 78.

2.— Ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ E. Legrand εἰς γ', Β' pp. LXII—LXIV στί-

ὄνειρο τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κυρίου Μαρίνου Φαλιέρου»·
εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ ἐρωτικὸς διάλογος, τὸν ὅποιον κάμνει ὁ ποιη-
τὴς πάλιν καθ' ὕπνον μὲ τὴν Μοῖραν, τὴν Ἀθοῦσα καὶ τὴν Πο-
θοῦλα. Φροντίζει μάλιστα νὰ σημειώτῃ ὁ ἴδιος μετὰ τὸν τίτλον:
«Κι ἔπου θωρεῖς γράμμα Φ μιλεῖ ὁ Φαλιέρος, κι ἔπου θωρεῖς Μ
μιλεῖ ἡ Μοῖρα, κι ἔπου θωρεῖς Α μιλεῖ ἡ Ἀθοῦσα, κι ἔπου θωρεῖς Π
μιλεῖ ἡ Ποθοῦλα.» Ὁ ποιητὴς ἀγαπᾷ μὲ ἔρωτα θερμὸν τὴν
Ἀθοῦσα, ἀλλ' αὐτὴ ἀποκρούει τὸν ἐρωτὰ του (διὸ καὶ ὑπετέθη,
ὅτι συμβολίζει τὴν Ἀθωότητα) καίτοι ἡ Ποθοῦλα (δηλ. ὁ Πόθος)
τὴν περοτρύνει ν' ἀποδεχθῇ τοῦτον. Μετὰ τοὺς ἔρκους ὁμοίως τοῦ
Φαλιέρου εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν ὅτι αἰωνίως θὰ τὴν
ἀγαπᾷ πιστῶς, πείθεται καὶ ἡ Ἀθοῦσα νὰ ὁμολογήσῃ τὸν ἐρωτὰ
τῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥρα αὐτὴν στιγμὴν φύλλος δάκνει τὸν
ποιητὴν καὶ ἀφυπνίζεται¹. Τὸ κωμικὸν τοῦτο τέλος καταστρέφει
πᾶσαν τυχὸν καλὴν ἐντύπωσιν ἀπὸ μερικοὺς στίχους τοῦ ὅλου
ποιήματος· ὡς γίνεται φανερόν ὁ ποιητὴς τῶν δύο αὐτῶν στιχοῦρ-
γημάτων· δὲν εἶναι καθόλου πλούσιος εἰς ἔμπνευσιν καὶ ποιητικὰ
ἐφευρήματα. Καὶ αἱ ὑποθέσεις τῶν ὁμοιάζουσαν παραπαλὸ πρὸς
ἀλλήλας καὶ αἱ λεπτομέρειαι, πρὸς δὲ καὶ αἱ φράσεις τοῦ πολλα-
χοῦ, ὅπως καὶ τὸ τέλος. Πάντως ὁμοίως ἔχει εὐγένειαν εἰς τὴν ἐξω-
τερικήν τῶν ἐρωτικῶν αἰσθημάτων του· ὁ ἔρως του εἶναι μᾶλλον
ἰδανικὸς καὶ διὰ τοῦτο ἡ φράσις του ἔχει ποιητικότητά τινα, οὐ-
δέποτε δὲ εἶναι βάνουσος ὡς εἰς ἄλλα ποιήματα τῆς ἰδίας ἐποχῆς.

Τὸ τρίτον στιχοῦργημα τοῦ Φαλιέρου, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει δη-
μοσιευθῆ πού, πλὴν τῶν ἐξῆς ὀλίγων στίχων παρατιθεμένων ὑπὸ
τοῦ Legrand μετὰ τῶν ἀνορθογραφικῶν τῶν:

Ἄρχῃ: Ἀγαπημένε μου ἀδελφὲ γλυκώτατό μου τέρη
εὐρίσκω ἀπεινὸν σὲ πλήγωσε τῆς θλίψης τὸ μαχαῖρι.
καὶ ἀπεινὸν τῆς τύχης ὁ τροχὸς ἤρχισε γὰ σὲ γέρνει
καὶ αὐτὰ τὰ σέδοκε γοργῶ μὲ πλῆρα σπουδὴ νὰ πέρνει,
μὲ πεθυμῖα δύο γράμματα σοῦ χρωσιτῆ ἢ φιλιὰ μου,

χοι ἐκ τῆς ἀρχῆς 57 καὶ ἐκ τοῦ τέλους 11 (685—696) Ἄλλὰ τὸ καθαυτὸ
τέλος τοῦ ποιήματος δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ χειρόγραφον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Le-
grand ἐδημοσίευσε τοὺς ἀνωτέρω στίχους. Οἱ πραγματικῶς τελευταῖοι στίχοι
περὶ τοὺς 20 ἐδημοσιεύθησαν ἐκ χειρογράφου τῆς Νεαπόλεως ὑπὸ J. Schmitt
ὡς ἀνωτέρω σελ. 292—293.

1.— Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν.

τόνα τὴν θλίψην τᾶδελφοῦ νὰ συμποῖ ἢ καρδιά μου ...
 Τέλος: Ὡς ἐδεπὰ ἐτελειώθηκεν ἡ εἶμα τοῦ Φαλιέρου
 τὰ φένη τὸ μισὲρ Μαρή, τοῦ παλαιοῦ τοῦ γέροντος¹.

εἶναι κατὰ τὸν Krumbacher, ὁ ὁποῖος ἐμελέτησε τὸ χειρόγρα-
 φον, «θρησκευτικὸν ποίημα ἀποτεινόμενον πρὸς φίλον (ἐκ 283
 στίχων πολιτικῶν ἐμοισοκαταλήκτων) καὶ περιέχον σκέψεις διὰ
 μακρῶν ἐκτιθεμένας περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐπιγείων, περὶ τῆς
 εὐτελείας τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ βίῳ, περὶ θανάτου, ἀμαρτίας καὶ
 μετανοίας.»

Εἰς τὸν Μαρίνον Φαλιέρου ἀπεδόθη καὶ ἕτερον ποίημα φέρον
 τίτλον «Σταύρωσις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», τὸ ὁποῖον
 ὁμοῦς, ὡς πρηνήρησεν ὁ Legrand², δὲν δύναται νὰ εἶναι ἰδικόν

1.— Εἰς E. Legrand γ', II, p. LXII. Οἱ στίχοι αὗτοι ἐδημοσιεύθησαν ἐκ
 χειρογράφου ἀποκειμένου εἰς τὴν Ἀμβροσιανὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μιλάνου, εἰς
 τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν τὸ ἄλλο στιχοῦργημα τοῦ Φαλιέρου «Ἱστορία καὶ ὄνειρο
 κτλ.» ἢ «Ῥιμάτα κόρης καὶ νέου» ἢ «Ἱστορία Ἀπολλωνίου τοῦ Ἑυρέου» οἱ
 «Λόγοι διδασκαλικοὶ» καὶ ὁ «Ἀπόκοπος».

2.— E. Legrand εἰς α' 1, II, pp. 267—268. Νο 113: «Σταύρωσις τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, autore Marino Phaliero (Venetiis 1544.) τὸ
 βιβλίον αὐτὸ δὲν μοῦ εἶναι γνωστὸν ἢ διὰ τοῦ Καταλόγου τῆς βιβλιο-
 θήκης τοῦ Augsbourg de Ehinger (p. 129). Ἐξηφηνίσθη ἐκ τῆς βιβλιο-
 θήκης τῆς πόλεως αὐτῆς. Ὁ Ehinger, ἂν δὲν ἀπατώμαι, θὰ περιέπεσαν εἰς
 λάθος τι, μεταγράφων τὸν ἀνωθι τίτλον. Ἐφ' ὅντι ὁ περιφνημὸς δόγης Marino
 Faliero ἔγραψεν ἓν τοῦλάχιστον, ἂν ὄχι δύο ποιήματα εἰς κοινὴν ἑλληνικὴν
 καὶ εἰς στίχους πολιτικοῦς, τῶν ἐποίων ἐδημοσίευσεν τὰ κείμενα..... Τὸ ποί-
 ημα τοῦτο (δηλαδὴ τὸ τρίτον ἐκ τῶν ἐποίων ἔγινεν ἀνωτέρω λόγος καὶ τοῦ
 ὁποῖου περιλήψην διδοῖ ὁ Κρουμπάχερ) τυπωμένον ἢ ἀπλῶς δεμένον ὡς συνέ-
 χεια τῆς «Σταύρωσις» δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ σύγχυσιν μεταξὺ τῶν δύο ἔρ-
 γων; Ἡ πλάνη εἰς παρομοίαν περιπτώσιν εἶναι τὸσον ἐυκολωτέρα καθόσον
 τὰ ἑλληνικὰ λαϊκὰ βιβλία, τὰ δημοσιευόμενα κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν, δὲν
 ἔχουν ἀντίοις παρὰ τὸν ἑξωτερικὸν τίτλον μὲ στοιχεῖα, παρόμοια πρὸς τὰ τοῦ
 κειμένου. Ἡ ἀνακάλυψις ἀντιτύπου τῶν ἔργων αὐτῶν θὰ ἠδύνατο μόνη νὰ
 λύσῃ ὀριστικῶς τὸ ζήτημα». Παρατήρησις: Ἡ βεβαίωσις τοῦ Legrand, ὅτι
 ὁ περιφνημὸς δόγης τῆς Ἑνετίας Μαρ. Φαλιέρου ἔγραψε ποιήματα εἰς ἑλ-
 ληνικὴν γλῶσσαν δὲν φαίνεται σοβαρὰ, διὰ τὸν ἀπλοῦστατον ἱστορικὸν λόγον
 ὅτι ὁ περιφνημὸς δόγης ἀφονεύθη κατὰ τὸ 1355, ἐνφ' ἃ περιέχεται
 ποιήματα εἶναι κατὰ πολὺ νεώτερα. Οὔτε ἦτο δυνατόν εἰς τὰ 1355 οἰοσθῆ-
 ποτε Ἱταλὸς μὴ ζῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ γράφῃ τὸσον καλῶς
 τὴν ὁμιλουμένην ἑλληνικὴν, ἀφοῦ τότε μόλις εἶχον ἀρχίσει οἱ Ἱτατοὶ λόγιοι
 νὰ ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν ἀρχαίαν μόνον.

του. Ὅλα αὐτὰ τὰ γνωστά, μέτρια ἄλλως τε, στιχοῦργήματα τοῦ
 Φαλιέρου ἔχουν βεβαίως ἀξίαν τινὰ ὡς γλωσσικὰ μνημεῖα, καὶ ὡς
 ὑπενθυμίζοντα μὲ πολλοὺς στίχους τῶν δημοτικῶν τραγούδια ἢ ὡς
 μαρτυροῦντα προφανεῖς ἀναλογίας πρὸς ἄλλα σύγχρονά των ποι-
 ἤματα.

Ἄλλα ἀσήμαντα λυρικὰ ποιήματα: Ἐκ τῶν ἐκτε-
 θέντων μέχρι τοῦδε περὶ τῶν καθ' ἑαυτῶν λυρικῶν ποιημάτων εἰς τὴν
 λαϊκὴν γλῶσσαν γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ ἔντεχνος λυρικὴ ποίησις
 κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀντιπροσωπεύεται λίαν πτωχῶς μὲ στι-
 χοῦργήματα, τὰ ἑποῖα πολὺ ὀλίγον δύνανται νὰ κρατήσουν τὸν
 βαρὺν τίτλον ποιήματα. Βεβαίως αἱ κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ
 συνθήκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας διετέλει τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, εὐδόλως
 ὑπεβοήθουν, ὡς ἐλέχθη καὶ προηγουμένως, εἰς τὴν καλλιέργειαν
 καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐντέχνου λυρικῆς ποιήσεως, εὐδὲ εἶχε δη-
 μιουργηθῆ τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἀμέσως προγενεστέρην ἐποχὴν
 παράδοσις λυρικῆς ποιήσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο νὰ συνε-
 χίσουν ἔστω καὶ εἰς βαθμὴν κατώτερον εἰς στιχοῦργοι τῶν χρόνων
 τούτων, εἰ ζῶντες ὑπὸ συνθήκας τὸσον δυσμενεῖς διὰ τὴν ὑπαρξιν
 ἐντελῶς αἰσθηματικῆς ποιήσεως. Ὅσον καὶ ἂν δὲν δεχθῶμεν τὴν
 ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος εἰς τὴν ποιητικὴν δημιουργίαν, δὲν
 δυνάμεθα ὁμοῦς νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι εἰς λαόν,
 τοῦ ὁποῖου ἡ μορφωμένη τάξις εἶχε περιορισθῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον
 καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ καθόλου μόρφωσις εἶχε παύσει, αἱ συνθήκαι
 τῆς ὅλης ζωῆς τοῦ ἀποβαίνουσαν χάρις εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ὅλως
 ἀντιποιητικαὶ διὰ τὴν λυρικὴν τοῦλάχιστον ποίησιν. Οὐδὲ εὐρί-
 σκετο ἔστω καὶ εἰς περιορισμένην καὶ μικρὰν ἐπικοινωνίαν μὲ
 ἄλλους περισσότερον αὐτοῦ προηγμένους λαοὺς διὰ νὰ δέχεται
 τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐπίδρασιν, καθ' ἑσὸν μάλιστα ἡ ἐποχὴ
 αὕτη ἦτο πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης ἐποχὴ ποιητικῆς ἀνα-
 πτύξεως. Δυνάμεθα δὲ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα
 ἐξετασθέντα λυρικὰ ποιήματα ἐγράφησαν σχεδὸν ὅλα εἰς τὴν Κρή-
 την καὶ τὴν Κύπρον, εἰς χώρας δηλαδὴ ἑλληνικάς, ὅπου ὑψίστατο
 ἀκόμη ἡ Ἑνετικὴ κυριαρχία καὶ ἡ πνευματικὴ κίνησις δὲν εἶχε
 σταματήσει.

Ἡ σιωπὴ αὕτη τῆς ἑλληνικῆς Μούσης, ἡ ποιητικὴ πτωχεία
 παρατηρεῖται καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐπὶ μακρόν. Δυ-

ρικά έντελώς ποιήματα, έστω και μικροῦ λόγου ἄξια, εἶναι φαινόμενον τι σπάνιον. Οὐδὲ ἀξίζει τὸν κόπον, και ὑπὸ τὴν ἐποψιν ἀκόμη τῆς γλώσσης νὰ ἐξετασθοῦν κάπως τὰ ὀλίγα και κατὰ διάφορα χρονικά διαστήματα γραφέντα. Στιχουργήματα ἀνούσια και ἀνόητα κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἔπαυσαν βεβλῖως νὰ παράγονται και ἐντὸς και ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν και φιλολογίαν. Και τὰ τριασὶτα στιχουργήματα εἶναι μᾶλλον ἔργα ἐπικαιρότητας. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐνθυμηθῶμεν ἐνταῦθα, ὡς δείγμα τῆς ποιητικῆς πτωχείας, στίχους τινὰς δημοσιευομένους ὡς πρόλογος ἢ μᾶλλον ὡς διαφήμισις εἰς τὸ ἐξώφυλλον τῆς ἐκδοθείσης κατὰ τὸ 1539 μεταφράσεως τῆς ἀρχαίας ψευδομηρικῆς «Βατραχομουμαχίας» ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ζήνου. Τὸ στιχουργήμα εἶναι διάλογος μεταξὺ Φιλομαθοῦς και Βιβλιοπώλου και ἔχει οὕτω :

ΦΙΛΟΜΑΘΗΣ και ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΗΣ

- Φιλομ. Μὴ νᾶχης τίποτε βιβλιὸν νέον νὰ μοῦ πουλήσης ;
 Βιβλιοπ. Ναί, ἔχω ἓνα εὖμορφο καὶ ἰδὲς το ἄν ὄρθης
 Φιλομ. Εἰπέ μου πῶς τὸ λέγουσι· τί τῶρα δὲν ἀδειάζω·
 ἔχω δουλειὰ σπουδακτικὴν δὲ σιέκω καὶ διαβάζω.
 Βιβλ. Ὅμιρον τοῦ σοφώτατον Βατραχομουμαχία.
 Φιλομ. Δὲν κάμνει τοῦτο γιὰτ' ἐμέ, ὅτι μιλεῖ βαθία.
 Βιβλ. Μᾶλλον μιλεῖ ἀπλούστατα, γιὰτὶ ἐμεταγλωτίσθη
 και ἀπὸ σίχρον ἔμμετρον τῶρα ἐριμαρσίθη.
 Φιλομ. Σὲ ρίμα εἶναι; τὸ λοιπὸν δὲς μουτα μὴν ἀγγήσης
 και ἔπαρέ μου εἰς αὐτὸ εἰ τι ἐσὸν ὄρθης.
 Ἀλλὰ ἐτοῦτο σ' ἐρωτῶ, παρακαλῶ σε, πῶ το:
 τίς εἰς τὴν ρίμαν τῶβαλε και μεταγλώτισσέ το;
 Βιβλ. Ἔβρις τον, και γνωρίζεις τον, φίλος σου ἔναι κείνος.
 Ἔναι ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον Δημήτριος ὁ Ζήνος.

Τὸ διαφημιστικὸν αὐτὸ στιχουργήμα εἶναι μίμησις και εἰς τινὰς στίχους ἀπλῆ παράφρασις τοῦ παρομοίας φύσεως διαλόγου, τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τὸ ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1519 ὑπὸ τοῦ Ἀρσενίου Ἀποστόλη βιβλίον μὲ τὸν ἔμμετρον τίτλον :

Γέρας εἰ μ' ὀνομάσειας σπάνιον τῶν σπουδαίων,
 οὐκ ἄν ἀμάρτοις δηλαδὴ τῆς ἀληθείας φίλε!

Και ὅταν ἀκόμη ἢ ὑπόθεσις τῶν ἐπικαίρων στιχουργημάτων εἶναι κάπως γενικωτέρα, πάλιν τὰ διακρίνει ἢ αὐτὴ πεζολογία.

1.— Ἴδε τόμον Α' σελ. 269—270.

Αἰφνης ἐπαινετικὸν τι στιχουργήμα τοῦ ἐκ Χίου Ἀνδρέου Ἐπιφανίου· πρὸς τὸν Νικόλαον Κλαύδιον Φαβρίκιον Περέσιον :

Δὲν ἐλογιάσασι σοφὰ οἱ παλαιοὶ νὰ ποδοῖν
 πῶς δύο ἥλιοι δὲν μποροῦν στὸν κόσμον νὰ βρεθοῦν,
 ἐπειδὴ μοῦ προβάζονται δύο μὲ φῶς και κάλλος,
 ὁ πρῶτος εἶν' ὁ ὀλικὸς και νοητὸς ὁ ἄλλος,
 Νικόλαος Περέσιος Φαβρίκιος νομασμένος
 ἀνθρώπος πολυφήμετος, παντοῦθεν ξακουσμένος·
 μόνος στήν φρονημάδα του, ἄξιος στήν βουλήν του,
 ἄκρος στήν καλωσύνην του, και ἅγιος εἰς τὴν ζωὴν του,
 σὺνοψις τῶν ἐπιστημῶν, τιμὴ τῆς πολιτείας,
 κῆπος χρυσὸς τῶν ἀρετῶν, στέμμα τῆς κατ' ἀξίας.
 Ὁ ὀλικὸς μὲ ταῖς λαμπραῖς ἀκτῖνες του φωτίζει,
 ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ μακρὰ και ὅλον τὸ πᾶν πλουμίζει,
 και ὁ νοητὸς, Περέσιος, μακρὸ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν
 μὲ τὴν ἀρεταῖς του ἐφώτισεν τὴν πᾶσαν ἐπαρχίαν,
 τὴν δύσιν, τὴν ἀνατολήν, ἄρκτον και μεσημβρίαν,
 Ἰνδωπὴν τε και Ἀφρικὴν, Ἀμερικὴν και Ἀσίαν·
 ἐκείνος μὲ τὴν λάμπην του τοὺς τὸν θωροῦν θαμπώνει,
 και τοῦτος τῶν τὸν μελκιοῦν θάμπος και σκότος δῶνει·
 ἐκείνος μὲ τὴν ζέστην του, καλὰ και μέσ' στὰ νέφη,
 τὰ χόρτα και τὰ μέταλλα καὶ ὅλα τὰ ζῶα θρέφει
 και ἐτοῦτο; ὅλην ἔθροσεν μέσ' ἀπὸ τὴν Γαλλίαν
 μὲ τὴν ἐλευθερίαν του σοφῶν τὴν πολιτείαν·
 ἐτούταις του ἢ ἀρεταῖς και ἐλευθερία του ἢ τόση
 μὲ δίκαιον τὸν ἐξέωσαν εἰς τὴν βουλήν νὰ σώσῃ,
 ὅπου ἐπεριλάμψασιν πλῆστον ἢ ἀρεταῖς του,
 ἢ δόξαις του ὑψώθησαν και ἐκλάμψαν ἢ τιμαῖς του.
 Γιὰ τοῦτο νέον ἥλιον λαμπρότατον τὸν κράζω,
 και ταῖς περλοσις του ἀρεταῖς ἀκτῖνες ὀνομάζω·
 σὸ ὕστερον ἐβασίλευεν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον
 σὸν ἥλιος λαμπρότατος και φωτεινὸς ὀποῦ τον,
 γιὰ ν' ἀνατείλῃ πάντοτε, και νὰ λαμπροφωτίσῃ
 πᾶν ἥλιος στοὺς ἀθρανοὺς, χωρὶς ποτὲ νὰ σβῆσῃ!

1.— Περὶ τοῦ Ἀνδρ. Ἐπιφανίου ἢ μόνῃ ὑπάρχουσα πληροφορία εἶναι ὅτι κατήγετο ἐκ Χίου και εἶχαν ἀσπαρτῆ τὸ δυτικὸν δόγμα, σπουδάζας ὑπὸ τὴν προστασίαν Ἰησοῦϊτῶν και ὅτι κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1636 ἦτο γραμματεὺς τοῦ εἰς τὴν Χίον συντηρουμένου σχολείου τῶν Ἰησοῦϊτῶν, ὡς ἐξέγεται ἐκ τινος πιστοποιητικοῦ, δοθέντος πρὸς ἄλλον Χίον λόγιον, τὸν Δημήτριον Πέπανον. (Ἴδε περὶ τοῦ πιστοποιητικοῦ εἰς E. Legrand α', 2. III p. 277).

2.— Δημοσιεύονται οἱ στίχοι αὗτοι εἰς τὸ βιβλίον: Monumentum Romanum Nicolao Claudio Fabricio Perescio senatori aquensi doctrinae virtu-

Και ἄλλα παρόμοια στιχουργήματα, ὡς τοῦ Κεφαλλῆνος Ἀκακίου Διακρούτη, περὶ τοῦ ὁποῦ ἐγίνε μικρὸς λόγος ἄλλο-
χοῦ τῆς παρούσης συγγραφῆς¹, δὲν εἶναι καλλίτερα.

Μεγαλειτέραν ἀναμφιδόλως ἀξίαν ἔχουν στιχουργήματά τινα ἀγνώστων ποιητῶν, συντεθέντα κατὰ μίμησιν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ἢ ἄλλων παλαιότερων ἐρωτικῶν καὶ μῆ. Εἶναι ταῦτα ἀφελῆ βεβαίως ποιητικὰ δημοουργήματα, προσπάθειαι ἴσως ἄτε-
χνη ἐρωτικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ πάντως περικλείουν αἴσθημα ζωη-
ρότερον καὶ εἶναι τελειότερα κατὰ τὴν γλώσσαν καὶ τὴν στιχουργίαν. Τοιοῦτο ποίημα εἶναι αἴφνης τὸ σωζόμενον εἰς χειρόγραφον τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἔχον εὖτω :

*Κόρη τις κάθητο πουρνὸ γυμνὴ καὶ ἀποζωμένη
καὶ τὰ μαλιὰ τῆς ἄπλεκτα, τὸ φρούδι τῆς γαϊτάνι.
Τὸν ἥλιον ἀνατρέχουσα τ' ἄστρι καὶ τὸ φεγγάρι
ἦλπε περιχαμήλωσε, φεγγάρι* περικατήβη
γιὰ νὰ σὲ πῶ τοῦς πόνους μου τοῦς ἀναστεναγμούς μου,
πῶς ἦμουν κόρη εὐμορφη καὶ ροδιανὴ κοπέλα
μὲ κάποιο ἀρχοντόπουλο συναλοξία ἐκάμα,
ἔδωκα χεῖλι κόκκινο καὶ πῆρα μαύρα μάτια
γιὰ νὰ χαροῦμαι τὸν καιρὸ μέραις καὶ ἑβδομαίδες².*

Ἴσως νὰ ἐγράφη εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ 17ου αἰῶνος, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἔχομεν τοῦτο εἰς χειρόγραφον τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ
δυναμέθα νὰ τὸ θεωρήσωμεν ὡς γραπτὸν μνημεῖον ἐρωτικῆς ποιή-
σεως κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον.

Ὑπενθυμίζει δὲ κάπως, κατὰ τὴν μορφήν βεβαίως μόνον, τὴν
ἀρχαίαν εἰδυλλιακὴν ποίησιν καὶ πρὸ πάντων τοῦ Θεοκρίτου στι-
χοῦργημά τι ἐρωτικὸν ἀγνώστου καὶ αὐτὸ ποιήτου, τὸ ὅποιον
ἔφερετο εἰς τὰ στόματα τῶν νέων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶ-
νος καὶ ἐψάλλετο ὅπ' αὐτῶν, ὡς βεβαιόναί ὁ διασώσας τοῦτο Θεο-
σαλῆς λόγιος Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος. Τὸ ἄσμα αὐτὸ σπάνιον

1.—Ἴδε τόμον Α' σελ. 365—366.

2.—Ἰδὲ τόμον Α' σελ. 365—366.

2.—Ἐδημοσιεύθη τὸ ποίημα αὐτὸ εἰς : Ἀγιορειτικῶν Κωδικῶν Κατάλοιπα ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λαοντουπόλεως Paris 1925, σελ. 57 (Δαυρεωτικὸς Κώδ.ξ I, 151, αἰῶν ιζ').

ἀληθῶς μνημεῖον, ποιητικὸν καὶ γλωσσικόν, τὸ ὅποιον πρέπει
ἴσως νὰ χαρακτηρισθῆ μάλλον ὡς λαϊκὸν τραγούδι ψαλλόμενον
ὑπὸ τῶν νέων πιθανῶς ὡς θυωδία καὶ ὡς ἡ σημερινὴ καντάδα,
ἔχει μορφήν διαλόγου μεταξὺ κόρης καὶ ἀγοριοῦ καὶ φαίνεται νὰ
εἶναι ἀπόκασμα μεγαλειτέρου ποιήματος :

Κόρη. Τί μὲ θέλεις νὰ σὲ πῆσω ;

** Ἀγόρι. Ἐλα ἔδω νὰ σὲ φιλήσω
εἰς τὰ χεῖλη καὶ τὰ φρούδια
καὶ τῶν ὀμματιῶν τὰ φύλλα*

*Κόρη. Δὲν τὸ στέργω δὲν τὸ στέργω
* Ἀφες με καλὲ νὰ φεύγω.*

** Ἀγόρι. Κόρη, κόρη χαηδεμένη
καὶ ψυχὴ μ' ἀγαπημένη
ἢ καρδιά μου πικραμένη
καὶ ἡ γλῶσσα μαραμένη.*

*Ἐλα δὲ νὰ σὲ φιλήσω
τὴν ψυχὴ μου νὰ δροσίσω
καὶ τὴν γλῶσσα μου νὰ ψύξω,
καὶ τὰ χεῖλη μου νὰ βρέξω.*

*Κόρη. Φιλήσέ με ὅπου θέλεις
καὶ εἰπέ μου ποῦ ὑπάγεις
νὰ σ' ἀκολουθήσω πίσω
καὶ νὰ σὲ γλυκαγαλιάσω
ὡς ἀγόρι χαηδεμένο
καὶ πολλὰ ἐπαινεμένο¹.*

Καὶ ἄλλος δὲ ἀγνώστου ποιητῆς κατὰ τὸν αἰῶνα 18ον αἰῶνα
γράφει :

*Στρατιώτης τὰ φουοῦτα
κυνηγὸς βουνά, λαγκάδια
παρῶς δίχτινα παραγάδια
εἰς τὸν ὕπνο του θεωρεῖ,
* Ἔτσι ὁμοίως καὶ ἐγὼ
ὁ θλιμμένος θεωρῶ
ἐκείνη ὅπου στενάζω
καὶ ὅπου καθ' ἡμέρα κρᾶζω
καὶ ὅπου πάντα ἐπιθυμῶ,*

Τὸ στιχοῦργημα τοῦτο εἰς τὰς παρομοιώσεις τοῦ ὑπενθυμίζει
τοῦς στίχους τοῦ βυζαντινοῦ μάλλον ποιήματος — ἀγνώστου ἐπίσης
ποιητοῦ — «Φιλοσοφία Κρασοπατέρα».

1.— Δημοσιεύεται εἰς τὸ σημαντικώτατον σήμερον βιβλίον : «Status Ecclesiae Graeciae : in quo etiam causae exponuntur cur Graeci Moderni Novi Testamenti editiones in Graeco-Barbara lingua factas acceptare recusent. Praeterea additus est in fine Status nonnullarum controversiarum ab Alexandro Helladio, nat. Graec. Impressus A. R. S. MDCCXIV. p. 196. Τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, δημοσιευομένου εἰς ὑποσημείωσιν, ὁ Ἑλλάδιος προτάσσει τὴν ἐξῆς παρατήρησιν : «Scribitur etiam ἀγόρι & ἀγόριον, unde cantilena apud Graecos modernos usitatissima haec : Κόρη, Ἀγόρι κλπ.

Ὁ πεινασμένος χάσκει του καὶ πῆτταν ἐνθυμάται,
 ὁ μυλωνᾶς τὸν μύλον του, ὁ γεωργὸς τ' ἀμπέλι,
 ὁ παιγνιώτης τούμπανο καὶ ἄλλος τὸν τροχὸν του
 πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ πιστικὸς τὸ τυρομύζηθρον του!

Πρὸς τὰ ἀφελῆ τὰ στιχουργικὰ δημιουργήματα λαϊκῶν
 μᾶλλον στιχοπλόκων παραβαλλόμενοι οἱ στίχοι ἄλλων λογίων
 ἀνδρῶν, φαίνονται ἀκόμη κατώτεροι, ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ δια-
 βαθμισθοῦν καὶ περισσότερον κάτω τῆς μηδαμινότητός των. Ἄτυ-
 χῶς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς λυρικῆς ποιήσεως, κατὰ
 τὴν περίοδον ταύτην, ὅτε καὶ ἡ παιδεία εἶχε διαδοθῆ περισσότερον
 καὶ ἡ γνωριμία μετὰ τὰς ξένας φιλολογίας δὲν ἦτο τόσο πολὺ μι-
 κρὰ ὅσον πρὶν, τὰ πρῶτα τῶν καλλιεργούντων, ἂν ὄχι τὴν ποι-
 ησιν, ἀλλὰ τουλάχιστον τὴν στιχοπλοκίαν, εἶναι παντὸς λόγου
 κατώτερα. Καὶ δὲν θὰ ἠσυχολούμεθα ἐνταῦθα μετὰ αὐτὰ, ἐὰν δὲν
 ἠθέλομεν νὰ μὴ ἀφίσωμεν κενὸν μέγα τι χρονικὸν διάστημα, μέ-
 χρις οὗτου σταματήσωμεν ἐνώπιον ποιητικῶν δημιουργημάτων ὑπο-
 φερτῶν ὅπως δὴποτε, καὶ νὰ καταστήσωμεν φανερωτέραν τὴν ποι-
 ητικὴν πτωχείαν, ἢ ὅποια δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἐξήγη-
 σις τοῦ φαινομένου διατὶ ἐβράδυνε τόσο ἡ λυρικὴ ποίησις εἰς
 τὴν Ἑλλάδα ν' ἀποδώσῃ ὀλίγους τινὰς καλοὺς καρποὺς κατὰ τὴν
 νεωτέραν ἐποχὴν. Ὡς ἐλέχθη καὶ προηγουμένως, ἐπίκαιρα στι-
 χουργήματα ἐγράφοντο πάντοτε καὶ μάλιστα ἀφθόνως, ἀλλὰ
 πάντα εἶναι ἀνάξια οἰουδὴποτε λόγου καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν ἀκόμη
 ἐποψίν παύουν νὰ ἔχουν τὴν σημασίαν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν εἶχον
 τὰ προγενέστερά των, διότι οἱ κατασκευασταὶ αὐτῶν ἤρχισαν κατὰ
 τὸ μέγιστον μέρος νὰ χρησιμοποιοῦν παράδοξόν τι λαϊκῆς καὶ ἀρ-
 χαϊζούσης γλώσσης μίγμα κατὰ τὸ λεξιλόγιον, τὴν γραμματικὴν
 καὶ τὸ συντακτικόν, τὸ γλωσσικὸν αὐτὸ μίγμα δύναται νὰ θεω-
 ρηθῆ ὡς ὁ πράγματι τοῦ καθαρευούσης. Παρατίθεται ἐνταῦθα
 πρὸς ἐμπράγματον ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω στιχοῦργημάτων ἐπί-
 καιρον ἀγνώστου ποιητοῦ καὶ ἀγνωστοῦ ποῦ συντεθέν, τὸ ὅποιον
 παρ' ἄλλην τὴν ποιητικὴν μηδαμινότητά του ἔχει τουλάχιστον
 ἱστορικὴν τινα ἀξίαν καὶ ἀποτελεῖ περίεργον στιχουργικὸν μνη-
 μεῖον. Τὸ στιχοῦργημα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἐγράφη, ὡς φαίνεται ἐξ

αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου του, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μακροῦ πο-
 λέμου, ὁ ὅποιος εἰς τὴν ἱστορίαν εἶναι γνωστὸς μετὰ τὴν ὀνομασίαν.
 «Ὁ περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμος» μεταξὺ
 Γαλλίας ἀφ' ἑνός, Γερμανίας, Ἀγγλίας καὶ Ὀλλανδίας ἀφ' ἑτέ-
 ρου, (1701—1713 μ. Χ.) παρουσιάζεται, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν,
 ὡς ἐκρηξίς θρησκευτικοῦ πατριωτισμοῦ Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν
 Γάλλων (ἐνεκα τοῦ μίσους τῶν τότε Ἑλλήνων πρὸς τοὺς προπα-
 γανδιστὰς Ἰησοῦτας) καὶ φέρει τίτλον «Νεκρώσιμος ἀκολουθία
 εἰς τοὺς Φραντσέζους».

Θυμὸς ἡμέρα, ὄχι γαλήνη

Εἰς τοὺς Φραντσέζους μέλλει νὰ γίνῃ,

Καὶ εἰς τὸν Ρῆγα χωρὶς εἰρήνην.

Ὅποταν ἔλθῃ ἡ Γερμανία

Μὲ τὰ φρουράτα καὶ ἐν ἀνδρείᾳ

Θέλει ὁρμήσει εἰς τὴν Γαλλία.

Ὅλους ὁ τρόμος θέλει πιάσει

Ὅταν 'ς ταῖς χώραις ἴδουν νὰ φθάσῃ

Ὁ ἐχθρὸς διὰ νὰ τοὺς χαλάσῃ

Καὶ κάθε σάλπιγξ νὰ λέγῃ τόνον,

Ταχέως ὅτε ἔλθῃ τὸν θρόνον

Τῆς Ἰσπανίας, μὴ φέρῃ φόνον.

Ὡ, καὶ πῶς θέλει ἀναστενάξει

Ὁ Λουδοδικὸς ὅταν κυτιάξῃ

Μέσα 'ς τὴν Φραντσανεὺθὺς ν' ἀράξῃ

Στρατὸς ὁ μέγας τῆς Γερμανίας

Τῆς Ἰγγλητέρας καὶ Ὀλλανδίας,

Νὰ πολεμοῦσι μετὰ ἀδείας.

Νὰ τοῦ δουλώσῃ καὶ τὸν λαόν του

Καὶ νὰ τὸν ἔχῃ ὡς πολεμιόν του

Εἰς κάθε πρᾶγμα ὑπήκοόν του.

Μὲ ἐμπληξίν του θέλει νὰ λέγῃ

Τώρα ἡ Φραντσα πικρὰ ἄς κλαίγῃ

Διὰ τὴν δόξαν, ὅπου μοῦ φεύγει.

Ὁ ἐχθρὸς στέκει, κἂν δὲν μ' ἀφίρει

Νὰ ζήσω πλεὰ μετὰ τὴν γαλήνην,

Οὐδὲ νὰ ἔχω ποσῶς εἰρήνην.

Καὶ θέλει ἄρα νὰ ἀποδώσω

Ὅσα ἐπῆρα νὰ τὰ πληρώσω

Μὲ ἀδικίαν καὶ κόπον τόσο,

Θρόνον καὶ σκῆπτρον νὰ μὴ μετέχω,

Καὶ εἶπα θέλει νὰ τὰ προσέχω

Καὶ εἰς τὴν σκέπην του νὰ προστρέχω;

Ὡ Λουδ. βίκε, αὐτὸ θυμήσου,

Πῶς ἡ αἰτία εἶναι δική σου,

Νὰ χάσῃς τώρα καὶ τὴν τιμὴ σου.

Καὶ μάθε εἰς τὰ εἶσα πράσσεις

Μὲ πιστοσύνην νὰ τὰ φυλάσσεις

Βάστα τοὺς ὄρκους μὴ τοὺς χαλάσσεις.

Φιλιππον φέρε τὸν ἔγγονά σου,

Ἐχε τὸν πάντα αὐτοῦ οἰμά σου,

Τὰ εἶσα πιάσει εἶναι κακὰ σου,

Ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς Ἰσπανίας

Τὸν κατατρέχουν μετὰ ἀνδρείας

Οἱ πολεμάρχαι τῆς Γερμανίας.

Δόσε ὦ Καίσαρ, ταύτην τὴν ὥρα

Ἐκδικήσεως ἄδειαν τώρα,

Τὸ συμπάθειο νὰ λάβῃ ἡ χώρα.

Φθάνει ἡ τόση αὐτοῦ κακία,

Ὅπου ἐγένῃ μόνῃ αἰτία

Γιὰ τῆς Ἑθρώπης τὴν ἀπώλεια

Ὅλη ἡ Φραντσα ἄς ἐρημάξῃ

Καὶ ὁ ἐχθρὸς σου ἄς ὑποτάξῃ

Τὴν κεφαλὴν του καὶ ἄς τρομάξῃ.

Φωναῖς καὶ λόγοι καὶ ἱερολαίς

Μὴν ἀκουσθοῦσιν, οὔτε πρεσβελαίς.

Μηδὲ οἱ δοκοὶ μετὰ πονηθείας.

Τῶν στρατευμάτων ἡ πολλὴ βία

Ἄς τοῦ χαλάσῃ τὴν μοναρχία

Μὲ πᾶσαν τόλμην καὶ μετὰ ἀνδρείας

Καὶ τότε, Καίσαρ, σὺν νικηθῇ,

Ὡ πόσον ὅλοι θέλουν χαρῇ

Ὅσοι εὐρίσκονται θλιβεροί!
 Λοιπὸν ἄς παύσῃ ἡ πανουργία
 Τῶν κακογάλλων ἢ δυναστεία
 Ἄς λάβῃ τέλος μὲ θρηνωδία!

Νὰ ἀνατίλῃ ἡ μέρα κείνη
 Εἰς τὴν ὅποιαν μέλλει νὰ κλίῃ
 Τοῦ Λουδοβίκου ἢ βασιλεία,
 Προῦ τὴν παιδεύει δίκη ἢ θεία¹.

Εἰς τὸ ἀσήμαντον αὐτὸ ὑπὸ ποιητικὴν ἔποψιν στιχοῦργημα παρουσιάζεται διὰ πρώτην φοράν τεχνικωτέρα τις στιχοπλακία μὲ τὰς τριστίχους ὁμοιοκαταλήκτους στροφὰς καὶ γίνεται χρῆσις νέου τινὸς μέτρου, τοῦ δεκασυλλάβου, καθόσον ἔλοι οἱ Ἕλληνες παιηται καὶ στιχοπλόκοι, ἐὰν ἐξαιρεθοῦν μερικοὶ Κρήτες καὶ Κύπριοι, καλλιεργήσαντες τὸν ἑνδεκασύλλαβον στίχον, ἐχρησιμοποιοῦν ἀποκλειστικῶς τὸν δεκαπεντασύλλαβον καὶ τὸν ὀκτασύλλαβον, ὃ ὅποιοι ὑπενθυμίζεαι τόσον πολὺ τὸ μέτρον τῶν ψευδανακρεοντείων ποιημάτων. Τὸ δεκασύλλαβον μέτρον τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ ποιητοῦ, τὸ παρουσιαζόμενον ἡδὴ πρώτην φοράν, ἐγενικεύθη κατόπιν καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ πλείστων, μέχρις οὗ διὰ τῆς «Τουρκομάχου Ἑλλάδος» τοῦ Ἀλ. Σούτζου κατήντησε πλέον ἢ κοινὸν καὶ ἐγένετο ὁ ἐπιτάκτης τῆς νεοελληνικῆς στιχοουργικῆς.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν τὰ στιχοῦργήματα δὲν ἦσαν ἐπίκαιρα, καὶ συνειθιζομένη ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὸν συναισθηματικὸν τῶν κόσμον, εὐδόλως εἶναι καλλίτερα. Δὲν θὰ ἐξετασθοῦν, ἐννοεῖται, καὶ ταῦτα. Παρατίθεται μόνον ἓν ἐκ τῶν καλλιτέρων τειούτων στιχοῦργημάτων, ἔργον λογιῶν ὅχι τυχαίου, διὰ νὰ δειχθῇ ὅποια εἶναι ταῦτα γενικῶς. Τὸ στιχοῦργημα ταῦτο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Νικολάου Μαυροκορδάτου² καὶ εἶναι ἔπαινος ὠραίας τινός:

1.—Ἐδημοσιεύθη τὸ στιχοῦργημα αὐτὸ ὑπὸ τοῦ Σοφοκλ. Κ. Οικονόμου εἰς τὸ βιβλίον «Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου Ψόφος Νικοιανῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μητροπολίτην τὸν Διάκονον μετ' εἰσαγωγικῆς παρεκβατικῆς ἐπιστολῆς Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οικονόμων. Ἐν Βενετίᾳ τύπ. τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ΔΡΟΒ'» σελ. 26—30.— Μεταξὺ ἄλλων παρατηρήσεών του ἐπὶ τοῦ στιχοῦργήματος αὐτοῦ ὁ Σοφ. Οικονόμου γράφει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐκ δὲ τοῦ λεκτικῶ ὕφους καὶ τινῶν ἰδιαζουσῶν τῶν ἑυζωντίων φράσεων, εἶς καὶ ἡ «νὰ λέγη τόνον» εἰκάζεσθαι ἂν τις ἐκ Βυζαντίου εἶναι καὶ τὸν ἡμέτερον στιχοπλόκον» Ὁ Α. Παπαδόπουλος—Κεραμεύς εἰς δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἑθνολ. Ἑταιρίας τόμος Β' σελ. 450 βιβλιοὶ ὅτι εἶναι τοῦ Ν. Μαυροκορδάτου.

2.—Περὶ τοῦ Νικολ. Μαυροκορδάτου εὐρὺς λόγος γίνεται περαιτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον «Ὁ πεζὸς λόγος».

Στὸ περιβόλι περπατεῖ,
 τὰ χορταράκια, ποῦ πατεῖ,
 τὰ ἴχνη τῆς γλυκοφιλοῦν
 κ' εὐθὺς ἰδέ τα πῶς ἀνθοῦν.
 Τ' ἀγκάθια οὖν τὴν στοχασθοῦν
 ἀνάγκη εἶν' νὰ φοβηθοῦν,
 τὰ τὴν ἐγγίξουν δὲν τολμοῦν
 μόν' σκύφισσον καὶ τὴν προσκυνοῦν.
 Στὰ χόρτ' ἀπάνω τὴν θεωρεῖς
 ἀνθος πῶς εἶναι τὴν θαυρεῖς
 κ' οἱ ἄνεμοι ὅπου φυσοῦν
 ἔτ' ἀναπνεῖ καὶ μεθοῦν,

καὶ τ' αἰδονάκια ποῦ λαλοῦν
 τὰ χεῖλη τῆς γλυκοφιλοῦν,
 τὰ ῥόδα πᾶ καταφρονοῦν,
 ὡχ πῶς φωνάζουν καὶ πογοῦν!
 καὶ τὰ νερά παραστρατοῦν,
 στοὺς πόδας τῆς νὰ κυλισθοῦν
 νὰ τὰ πιτήσῃ νὰ φρανθοῦν,
 κ' εὐθὺς εὐθὺς νὰ γλυκανθοῦν,
 τὰ σύννεφα νὰ μαζωχθοῦν
 τὸν Ἥλιο μπῆν νὰ λυπηθοῦν,
 λαφρὰ λαφρὰ νὰ σκεπασθῇ
 νὰ μὴ τὴν διῆ καὶ σκοτιοῦν¹.

Ὁ Φαναριώτης Νικόλ. Μαυροκορδάτος, συγγραφεὺς χρησιμοποίησας ἀποκλειστικῶς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, μὲ τὸ στιχοῦργημα τοῦ αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὡς κάτοχος καὶ τῆς λαϊκῆς ὅχι ἀνάξιος προσοχῆς καὶ ἐμφανίζεται ὡς πρόδρομος τῶν Φαναριωτῶν ποιητῶν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ λόγος περαιτέρω.

Μικρὰ σειρὰ σονέτων. Ἀποτελεῖ βεβαίως αἰσθητὴν, ἂν ὅχι καὶ μεγάλην, ἀντίθεσιν ἢ ἐμφάνισις σονέτων εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Κατόπιν τούτων ἀτέχνων καὶ ἀνουσίων στιχοῦργημάτων ἢ σύνθεσις εἰς λαϊκὴν γλῶσσαν σονέτων εἶναι ἀληθῶς κάτι, τὸ ἔπειτον προκαλεῖ τὴν δικαίαν ἐκπληξιν. Ἡ λυρική ποίησις δὲν εἶχε καλλιεργηθῆ τόσον, ὥστε νὰ φαίνεται φυσικὴ καὶ ἡ παραγωγὴ ποιημάτων εἰς αὐτὸ, τὸ τοσοῦτον δύσκολον, στιχοῦργικὸν εἶδος. Μετὰ τὰ Κυπριακὰ πετραρχικὰ σονέττα, τὰ ὅποια συνέθεσεν Ἑλληνόγλωσσος Ἰταλὸς ἢ Ἰταλομαθὴς Ἕλληνας, ἔπρεπε νὰ παρέλθουν δύο καὶ πλέον αἰῶνες διὰ νὰ φανθοῦν καὶ πάλιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν σονεττογράφοι. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἔγραψαν τὰ σονέττα τῶν ὑπὸ πλήρη Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν. Οἱ ποιηταὶ αὗτοι εἶναι νέοι Ἕλληνες λόγιοι σπουδάζοντες εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀνήκουν πάντες εἰς τὴν δωδεκαμελῆ Ἀκαδημίαν τῶν «Ἀβλαβῶν» καὶ τὰ σονέττα τῶν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν προμνησθεῖσαν συλλογὴν πεζογραφημάτων καὶ ποιημάτων «Ἀνθη Ἐυλαβείας²». Εἶναι βεβαίως ὀλίγα τὸν

1.—Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Α. Πικροπόπουλου—Κεραμεύς εἰς Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἑθνολ. Ἑταιρίας τόμος Β' σελ. 450—451.

2.—Περὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν «Ἀβλαβῶν» καὶ τῶν ἀποταλούντων αὐτῆν

ἀριθμὸν, ἀλλ' ἡ σημασία των εἶναι μεγάλη διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως. Ἐκ τούτων μερικὰ εἶναι θρησκευτικοῦ περιεχομένου καὶ ἄλλα διαφόρων θεμάτων. Ἐν ἐξ αὐτῶν ἔχει γράψει ὁ ἐκ Δηξουρίου τῆς Κεφαλληνίας Φραγκίσκος Κουλουμπῆς, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1688. Σπουδάσας εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον τῆς Ἑνετίας, ἐχειροτονήθη διάκονος κατὰ τὸ 1708, ἦτοι μόλις εἰκοσαετής¹. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ αὐτὸ ἔγραψεν καὶ τὸ σονέττον, τὸ ὁποῖον φέρει τίτλον «Εἰς τὴν Μετάστασιν τῆς Παρθένου» καὶ ἔχει οὕτως :

Ἐὰν εἰς ἄστρο λαμπρὸν, στὰ χρυσαωμένα
τῶν ἀγγέλων φτερά, ἐπέτα ἡ θεία
μητέρα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποία
ἦσαν ὅλα τὰ κάλλη μαζωμένα,

Ταῦτα βλέπουσα ἡ γῆ μὲ πικραιμένα
μάτια, μὲ στεναγμούς, εἶπε· Μαρία
ποῦ μ' ἀφίνεις ἐδῶ στήν ἐρημίαν
ἢ πῶς νὰ ζήσω ἡ γὰρ χωρὶς ἐσένα;

Εἶναι πολεμικὸς νόμος νὰ σέβῃ
πίσω τοῦ δὲ νικητῆς τοὺς νικημένους
διὰ τὴν θριαμβικὴν δόξαν λαβαίνῃ

Καὶ μὲ καὶ τοὺς υἱούς μου ὑποκειμένους
ἔκαμες, Μαρία, λοιπὸν τυχαίνει
νὰ μᾶς σύρῃς αὐτὰς γλυκὰ δεμένους.

Συντακτικῶς φαίνεται κάπως σκοτεινὸν τὸ σονέττον αὐτό· ἀλλ' ἡ τεχνικὴ μορφή του εἶναι τελεία. Τὸ περιεχόμενον του ὁμοίως καὶ ἡ ὅλη ὕψη του γεννοῦν τὴν ὑπόνοιαν, μήπως εἶναι μίμησις ἢ καὶ παράφρασις ἰταλικοῦ τινος θρησκευτικοῦ σονέττου ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐγράφοντο εἰς ἰκανὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον κυρίως αἰῶνα ὑπὸ πολλῶν ἰταλῶν ποιητῶν.

Ἄλλο σονέττον—δημοσιευόμενον εἰς τὴν αὐτὴν συλλογὴν—σατυρικοῦ περιεχομένου, ἐγράφη ἀπὸ τὸν Κρήτα Λαυρέντιον Βενέριον, περὶ τοῦ ὁποῖου οὐδεμίαν ἄλλην ἔχομεν πληροφορίαν.

¹ Ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸν τίτλον τῆς συλλογῆς «Ἀνάθη Εὐλαθείας» ἴδε εἰς τόμον Α', σελ. 396-397 καὶ 400-401.

1. — Ἰδε: Ἑλλάς Τσιτσάλη; Κεφαλληνικά Σύμμικτα. Ἀθήναι 1904 σελ. 274.

Τὸ σονέττον αὐτὸ φέρει τίτλον «Εἰς ἓνα ἄμουσον, ὁποῦ ἐλόγιαζε νὰ ψάλλῃ εὐμορφα» καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ὁ μελωδία φωνῆς! ὦ! πῶς βαβίζει
ὁ λάρυγγας καλὰ πῶς μολιβώνει
κ' ἐρεύγεται φωνήν· ὦ! νὰ ζῆς· σώνει.
Κάποιες φορές κ' ὁ κύκνος κορακίζει.

Κύκνος εἶσαι κ' ἐοῦ, μὰ σ' ἐξορίαν,
ὁπόταν τραλῶδῆς, πέμπεις ἀνθρώπους.
Ἄμε νὰ ζῆς μακρὰν· ἄλλαξε τόπους·
οἱ κύκνοι κατοικοῦν τὴν ἐρημίαν.

Τούτων καὶ τὴν φωνὴν μόν' οἱ ψυγάδες
ἀκούουσι συχνά· μὰ σὺ τὴν χώραν
ἀδελφὲ μ' ἐρημόνεις πᾶσαν ὥραν.

πάντα θνήσκει τινάς, λέγουν οἱ γρηγάδες
ἂν ψάλλῃ εἰς γειτονίαν νυκτὸς ὁ κόραξ¹.
Μὰ ἂν σὺ ψάλλῃς, ψοφᾷ ὁ νυκτοκόραξ.

Ὁ Βενέριος παραβαίνει τοὺς αὐστηροὺς κανόνες τῆς στιχοῦργικῆς εἰς τὸ σονέττον, ὡς φαίνεται εἰς τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα, μὴ τηρῶν τὴν ἰδίαν ἐμειοκαταληξίαν δι' ἀμφοτέρω. Κατὰ τὰ ἄλλα ὁμοίως τὸ ποίημά του δὲν εἶναι ἀδόκιμον ὡς σατυρικόν.

Τόνον κατὰ πολὺ ὑψηλότερον ἔχει ἓ' ἄλλο σονέττον, τοῦ ὁποῖου ὁ ποιητῆς εἶναι ἄγνωστος, καθότι τὸ ἐδημοσίευσεν ἀνωνύμως εἰς τὴν ἰδίαν συλλογὴν. Ἄν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφη, ἢ σύλληψις του εἶναι ἐντελῶς πρωτότυπος ὡς πρὸς τὸ νόημα, καὶ ἡ ὅλη ἐκμετάλλευσις τοῦ θέματος ὀχι κοινὴ. Καὶ δὲν θὰ ἦτον ὑπερβολή, ἐὰν ἐλέγομεν, ὅτι εἶναι ἐκ τῶν καλλιτέρων σονέττων τῶν γραφέντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τουλάχιστον μέχρι τῶν ὀλίγων νεωτέρων χρόνων. Δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν αὐτὸ ὡς ποίημα πατριωτικόν. Ἄλλὰ τὸ πατριωτικὸν αἰσθημα τοῦ ἀγνώστου ποιητοῦ ἐξωτερικεῦται σεμνῶς καὶ μὲ εἰκόνα μεγαλοπρεπῆ ὁπωσδήποτε· δὲν ἔχει καθόλου πεζολόγον ρητορικὴν. Ἐπιγράφεται «Εἰς τὴν Ἑλλάδα:»

Στὴν σκιάν ἐνός δένδρου ὕπνον κειμένος
ἀνέπνεον βαθύν, μὰ μὲ καρδίαν

1. — Ἡ πρόληψις αὕτη περὶ τοῦ νυκτοκόρακος σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς πλείστα ἑλληνικά μέρη.